

ВІСТНИК

ПОЛІТИКИ, ЛІТЕРАТУРИ Й ЖИТТЯ

Передплата вносить річно: 20 К., 10 карбованців; піврічно 12 К., 6 карб.; квартално 6 К., 3 карб.

Ціна поодинокого числа 50 сот., 25 коп. — Зміна адреси 50 с., 25 коп.

Виходить що тижня в неділю.

Менших рукописей і віршів не звертаєть ся.

Адреса редакції: Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 19.

Адміністрація: Tür 6. Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 1070

V рік. Ч. 4.

Відень, 27-го січня 1918.

Ч. 187

За прикладом царя.

Лихої памяти царь Микола II розігнав був за порядком дві немилі йому Думи, аж поки його чиновники вибрали таку Думу, що можна було її терпіти. За прикладом царя Миколи II пішли гідні його спадкоємці большевики. Вони збройною силою розігнали всеросійські Установчі Збори, вибрані на основі загального, рівного, таємного й пропорціонального виборчого права, бо не знайшли в них для себе більшости.

Всіма правдами й неправдами старали ся большевики мати в Установчих Зборах більшість, яка творила-б їх волю та стала правною основою для того безправства й терору, що його завели большевики в Росії.

Що большевики не знайдуть більшости на Установчих Зборах, се було ясно від самого початку, тому старали ся по можности відсунути скликання Зборів, сподіваючи ся ліпших умовин боротьби для своєї партії, щоб ті Установчі Збори всім знищити.

Вже задалегідь почали большевики уживати розбійничих засобів для усунення немилых їм кандидатів до Установчих Зборів: в багатьох місцях вибори противників большевиків уневажнено, деяких послів кадетів і членів інших ворожих большевикам партій заарештовано.

Коли члени Установчих Зборів почали зїздити ся до Петрограду, большевицьке правительство оголосило, що тільки тих членів Зборів воно узнає, які зголосять ся у призначеного ним комісара Уріцького, та що тільки таких членів впустить ся до Таврійської палати.

Але ніхто крім большевиків не хотів зголошувати ся у п. Уріцького, а праві соціалісти-революціонери заявили, що вони дістануть ся до залі засідань Зборів силою. Таким робом вже перед відкриттям Установчих Зборів панував дуже підвищений настрій.

Большевики ужили в Таврійській палаті незвичайних засобів охорони: коридори зайнято сторожею з озброєних матросів, а біля входу до палати поставлено навіть дві полеві гармати.

Петроградська телеграфічна агенція представляє перебіг першого й ма бути останнього засідання Установчих Зборів дня 18 січня так: Після того, як промовці різних партій і груп висвітлили свої погляди й програми, партія большевиків зажадала о 2 год. в ночі почати дебати про права робітництва та про відношення політичних сил. Соціалісти-революціонери запропонували зі свого боку, щоб обговорити передусім справу миру, а потім справу передання землі народови та заведення робітничої контролі на фабриках.

Коли більшість прийняла пропозицію соціалістів-революціонерів, большевик Раскольников заявив, що Установчі Збори показали, що не хочуть радити над питанням відношення сил, які большевики уважають засадничим, а тому ціла партія большевиків покидає залю засідань.

Більшість висловила ся також проти пропозиції лівих соціалістів-революціонерів обговорювати справу миру так, як се подано в їх заяві, по чім і вони опустили залю.

По опущенню залі большевиками й лівими соціалістами-революціонерами Чернов, вибраний предсідателем Установчих Зборів, перечитав законопроект відносно аграрного питання. Але до нього приступив командант матроської сторожі й зажадав припинення нарад.

Не зважаючи на се, депутати лишили ся на своїх місцях і опустили залю аж тоді, коли перечитано крім законопроектів відносно аграрної справи також проєкт ноти до союзних держав, про скликання інтернаціональної соціалістичної конференції та проклямовано Росію союзною республікою.

Своє становище супроти Установчих Зборів большевики сформулювали в особній заяві, яку передали Зборам, а в якій брехливим і нечесним способом закидаєть ся, що ніби більшість Зборів, улягаючи волі буржуазних клас, не хотіла признати здобутків революції. Більшість Зборів не хотіла признати большевицької „революції“, большевицького правительства й безоглядної сваволі темної маси салдатів і робітників, на яких те правительство спираєть ся.

Вбивши собі в голову, що вони репрезентують більшість працюючої класи в Росії, большевики домагали ся від Зборів, щоб вони признали їх власть над народами Росії, але се божевільне домагання чесні заступники працюючого люду мусіли відкинути.

Большевики обвинувачують в буржуазности й контрреволюційности соціалістів-революціонерів Керенського, Авксентєва й Чернова, а самі гальпопом женуть Росію в прірву економічної руйни й політичної реакції.

Цілій більшости Установчих Зборів закидають большевики, що її вибрано на основі старих виборчих списків, складених до большевицької „революції“ в жовтні, не згадуючи, що вибори переводили ся вже по сій „революції“ й власне нове „пересунення“ суспільних сил відстрашило народ від большевиків.

Установчі Збори, говорить ся в большевицькій заяві, не лише не признають авторитету їхнього правительства совітів, але й виступають проти соціалістичних розпорядків сього правительства, а тому большевики не хочуть мати нічого спільного з „ворогами народу“ й опускають Збори.

В декреті про розв'язання Зборів большевицький виконавчий комітет повторює в значній мірі вище наведені обвинувачення, хвалить ся великою „соціалістичністю“ совітів та ганьбить „буржуазність“ більшости Установчих Зборів і відкидає всяку можливість якогось порозуміння з „ворогами народу“.

А сими „ворогами народу“ мають бути соц.-революціонери на чолі з Черновим і інші соц. партії, що все домагали ся

землі й волі народови й щиро хотять передати працюючим землю та завести правдиву волю, а не таку, яку заводять більшовики, що всякого инакше думаючого запроторюють до тюрем або вбивають.

Розгін Установчих Зборів викликав уличні розрухи в Петрограді й Москві, які ще не скінчилися і в яких упало вже немало жертв. У Москві почався крім того страйк на знак протесту, в якому беруть участь сотки тисяч робітників. Більшовики перевели масові арешти, між арештованими знаходиться і 68 членів Установчих Зборів. В тюремній лікарні в Петрограді замордували більшовики двох хорих членів Установчих Зборів Шінгарьова й Кокоскіна. Так розправляються більшовики з вибранцями народу.

Більшовики все більше заглиблюються в нетри утопічного комунізму й, щоб утримати ся на вершні, ханають ся найогиднішою демагогією і кривавого терору. Тим самим пхають інші соціалістичні групи до союзу з поміркованими буржуазними групами та все більше віддаляють від здійснення конкретні задачі революції, які в даних умовах можна перевести, й наближають ся до старого ладу. За спиною Леніна вже видніє тінь Миколаї ІІ.

Супроти останніх подій в Росії Українці зайняли єдине можливе й розумне становище, а саме не вмшувати ся у внутрішні російські сварки.

Українські депутати, які знайшли ся в Петрограді в часі відкриття Установчих Зборів, мали оголосити заяву, що Українці не братимуть участі в Зборах, доки не зміняться відносини між більшовиками й Українцями.

Caveant consules...

Для мене нема нічого незноснійшого ніж отсей старий римський поклик, що ним кінчать ся дописи в наших галицьких газетах.

„У селі Вербівці завів писарь разом з війтом урядованне в польській мові“ — Caveant!

„В такім-то податковім уряді нема українських написів або були та пропали“ — Caveant!

„У мужика Петра й Івана забрали вояки бараболу“ — Caveant!

„Баба Параска не дістала від років належних воєнних причинків“ — Caveant!

„Жиди й шляхтичі давно вже вирахували собі ті воєнні шкоди й ті виплати за всі чинитьби й реквізиції, а селяне такого-то повіту пухнуть з голоду, бо все у них забрано, зломаного дудка не дістали, своїх претенсій не зголосили“ — Caveant!

Та до чортового батька, хто має бути тими caveant—consules, як не ти самий, що пишеш ту допись!

Се скиданне усякої роботи на чужі плечі, хочби на того мітичного caveat consul-a—се одна з характеристик нашої суспільности. Тут і корінь нашої національної немочі. З Німцем, Мадяром, Жидом і навіть Поляком вже від самого почину ніхто не буде поводити ся так, як з галицьким Українцем. Нам кождий у кашу плює, бо ми замість того, щоб кождий на кождім місці постояти за себе, надіємо ся на consul-a.

Друга важна прикмета нашої суспільности—се наклон до критикарства. Ся прикмета вязеть ся тісно з попередньою. Хто сам якусь позитивну роботу робить, той знає і всі трудности роботи, уміє оцінити її. До позитивної роботи у нас мало охочих, але до критики то у нас є їх подостатком. В тім наша національна сила!

Звісна річ, що критика то дуже добра й навіть конче потрібна річ. Також се ясно, що кождий чоловік, котрий займає ся загальними справами, мусить піддати свої вчинки під оруд загалу. Так водить ся у всіх цивілізованих народів. У нас іде критика своїм окремим шляхом. Наші публичні діячі в розумінню всіх і всього то дичина в лісі, на яку

полюванне всякому вольне, і те полюванне не відбуваєть ся по чесних правилах мисливства, але се полюванне дике. Не публичні вчинки політичного діяча критикують у нас, а добираєть ся критикарство до печінок, до шпіку костей того діяча. Добирають ся до його родинних відносин, до діда-прадіда, до жінки й до дітей, його цілком приватні справи розмальовують ся на шпальтах газет. Того пошанивку до якогось політичного переконання у нас нема. Коли він напр. мій політичний противник, то він певно запроданець, зрадник, агент, що за готівку служить. Вона fides у нас в публичнім життю не признаєть ся. Політичний противник то певно злодій, з яким я ні знати ся, ні дивити ся на нього не хочу.

Встаючи й лягаючи, я дякую Господу Богови, що я не є українським послом.

Я не маю нічого такого на совісті, з чим я мусів би крити ся перед світом, але щоб кождий стрічний мав право залізати мені зі своїми чоботами в душу та своїми брудними пальцями доторкав ся моїх цілком особистих, родинних справ та мав якусь право на мою честь і мою добру славу підозрінне кидати, ні, панове, за се дякую.

Доки у нас той низький тон не перемінить ся, доки у нас не прийметь ся шануванне політичних переконань противника, а доки у нас на кождім кроці підсуватиметь ся противникови mala fides, то нам ще далеко до культурних націй.

— Як то? Що се?—кличе обурений патріот в каварні — Тепер такий гарячий час! Україна творить ся, з Галичиною крутять і торгують нами. Consules, де ви?

„Нам треба тепер на весь світ кричати. Нам треба мати свої органи в французькій, англійській і німецькій мовах. Нам треба мати своє телеграфічне бюро. Consules, де ви?“

Та чого нам не треба?! А є у нас фонд на се?

Я стою близько до одного з комітетів, який заложили добрі люде, аби в сей тяжкий час світової війни приходили з помічю та порадою усім тим потрібуючим, котрих воєнна хуртовина викинула зі своїх селищ. Фондів, як звичайно у Українців, мало й обертаєть ся тими коронами по совісті. Даєть ся тим, що видають ся найбільшійшими й найбільше потрібуючими, і серце нераз краєть ся, що на стільки біди й нужди та нещастя так мало маєть ся гроша.

Приходить землячок, в три погібелі згинаєть ся і плаче. Треба дати! Вийшов землячок до сіней, а його обличчє уже зміняєть ся в хитрого Малороса. „Піддурив“ — радуєть ся чоловічок.

І таких, що „піддурили“, є на жаль та на біду багато, дуже багато й кождий з тих, що розділюють ті бідні запомоги, поробив досвіди дуже прикрі й сумні. А ще що цікаве й дуже погане, що між тими, які „піддурили“, нема селян, а дуже багато з так зв. інтелігентної веретви.

В розгар сецесії студентів з львівського університету зложила Галичина досить великий фонд на підмогу студентам. На раду Грушевського ухвалено в комітеті давати студентам позички, а не запомоги, з тим, щоб ті студенти, прийшовши до свого хліба, звернули назад ті гроші.

Се гадка прегарна, та инакше склалось, як гадалось. Гроші то студенти побрали, але щоб „позички“ вернули ся і той народній фонд наново повстав і служив помічю для другої і десятої генерації бідних студентів, про се не чувати. „Піддурили“ земляки!

Почуття суспільної моралі, почуття обовязку для суспільности у нас на жаль дуже мало. За то у нас є високо розвинене почуттє підозріння і недовірря.

„Крадуть комітетові, про себе дбають“, так: „піддурити“ їх майже патріотична річ. Тих, що дають на публичні ціли, в нашій суспільности дуже мало, а тих, що брали-б, дуже багато, а тих, що ще горлають caveat, я бою ся, найбільше і сторону від них, як лише можу, бо вони все й

камінь за пазухою мають і по модерному в кишені брауніні держать.

„В сей гарячий час нам треба мати своїх лсдей — заступників, що стояли-б на сторожі наших народніх справ. Нам конче треба мати в осередках приятельських і ворожих держав свідомих людей, що стояли-б в стичности з тими можними сього світа, котрі політику роблять, з журналістами, що світову пропаганду роблять, з дипломатами, що про долю народів рішають, з військовими командами й з цісарями та королями.

„А до Береста чому ми свого заступництва не післали?“
Saveant consules!

А є у нас такі люде? Що кути на обидва копита, розумні, як змії, а хитрі, як лиси?

Щоб кандидатів на такі „посади“ у нас не достало, про се я не бою ся. Спитайте першого ліпшого стрічного, чи не хотів би він побувати якийсь час в Лондоні, Парижу або в Берліні. З найбільшою охотою!

— А скільки дасте місячної заплати? — буде перше питання.

У Львові ми заложили й маємо один-однісенський український банк, а кандидатів на директорські місця у нас безліч.

„Не вмю ні читати, ні писати, а я не від того, щоб мене й на царя вибирати“ — так кажесть ся в одній народній казці.

Ми „бавимо ся в політику“, а не робимо її, не розуміємо її, як се влучно сказав др. Баран в різдвянім числі „Діла“, ми забавимо ся і в директора банку і в дипломата. На все у нас є кандидати, та на жаль усі вони лише дилетанти, а солідних фахових відомостей ні в чім нема.

Я уже старий, бачив багато на своїм життю, знав ся і з чужими і зі своїми земляками жив, та скажу, що моїм землякам недостає не тільки фахового знання, але дуже часто навіть і того, що називаєть ся товариською огладою, того поведіння, що перестерігаєть ся як закон між людьми, котрі належать до т. зв. інтелігентів.

Австрійська цісарева Марія Тереса видала розпорядок, як мають поводити ся офіцери в товариськім обході, з котрого оттут наведу деякі параграфи:

- § 1. Не харкай голосно й не плюй під стіл.
- § 2. Не сорбай юшки у голос, так, щоб усі ті при столі чули, й не відригуй ся.
- § 3. Не смаркай ся в обруси й сервети.
- § 4. Поводи ся з панями чемно й не давай волі рукам.

Дальше йдуть приписи про те, що офіцерови треба чесати ся і голити бороди та мити руки, щоб під нігтями не видко було чорного гною і т. ин.

Се безперечно, що демократичний дух часу зробив поведенне між людьми куди звичайнішим і простішим. Таке напр. питання, чи пруський король має сидіти коло німецько-римського цісаря на фотелі з поручами, чи без поруч, се питання, котре ворушило усі дипломатичні кабінети та грозило зірванням конгресу у Відні 1815 р., тепер уже неможливе. Але все-таки, не зважаючи на демократичне упрощенне, зостав ся в поведенню між людьми певний тон, який у веретвах, що прираховують себе до освічених, уважаєть ся якби законом. Як ти того закона не перестерігаєш, то тим самим ставиш ся поза обрієм тої веретви й вона тебе за рівню собі держати не буде.

Наші селяне мають свій етикет, та ще й який і гостро вони уважають на ті всі свої звичаї й обичаї в товариськім пожиттю у своїй веретві.

Ми всі, розумієть ся само-собою, усі демократи, бо ми, як не з батька, то з діда або прадіда ідемо з селянського коліна, часом і за посередництвом попівського стану.

Від селянського етикету ми відстали, а прийнятого в цивілізаційнім світі не присвоїли й, так зависши у воздусі, живемо своїм „норовом“ і світ міряємо своєю мірою,

котру світ, розумієть ся, від нас собі наложити не позволяє.

А не одному з земляків не пошкодило-б і взяти собі до серця ті приписи, які видала Марія Тереса перед одним з половиною віками для своїх офіцерів, і прочитати собі книжечку „Knigge' Umgang mit Menschen“ (Як обходити ся з людьми).

Saveant consules! Розумієть ся, *saveant*. Тільки кождей нехай буде своїм консулем, від себе самого починає і про своїх на місці дбає, а не скидає тим кличем роботи й відповідальности на чужі плечі.

Я. Окуневський.

ЯК ЗАДЗВОНИТЬ ДЗВІН...

*Як ударить дзвін любови,
 Дзвін любови:
 Жар обнови,
 То прийде весна —
 І спід крили сна
 Збудить шуми,
 Стопить думи,
 Сколихне до дня.*

*І розвіє попіл з димом,
 Попіл з димом,
 І климом
 Поміж Дон та Сян
 Заясніє лан:
 З землі й моря,
 З крови й гора
 Підійметь ся тан.*

*Піде селами й містами,
 І містами,
 І хатами.
 Він серед утїх
 Всїх обійме, всїх...
 І з слїпою,
 І з німою
 Струтить рабства цїх!*

*Зійде рястом під хрестами,
 Під хрестами,
 В тїнях ями,
 Де ляли мерці:
 Без імен борці!..
 Зложать ранні
 Їм на скрані
 Вольнії вілї.*

*Як ударить дзвін любови,
 Зійдуть всі течії крови
 Квітом на траві...*

*Спадуть з народу окови
 Слїдом болю, слїдом крови!..*

*І обіймуть ся на волі
 І забудуть вмерлі болі:
 Всі — на волі.
 Й до людства мети
 Будуть разом йти
 Через гори,
 Хмари в зорі —
 В соняшні світи...*

Мик. Мельник.

Миріві переговори в Берестю.

Уконституована 11 січня німецько-австро-угорсько-російська комісія для обговорення територіальних справ відбула, як доносить офіційний комунікат з Береста п. д. 13 січня, три довгі засідання в дні 11 й 12 січня. Виявила се звана рижниця в поглядах між німецькою та російською делегацією. Проти запропонованої форми, що „по скінченню воєнного стану воюючі держави будуть жити в мирі й правді“, виступив Троцький і заявив, що се лише декоративна фраза та що на його думку відносини між народами по війні будуть уложені цілком инакше, як тепер. Обговорення сеї точки відкрито.

В справі опущення окупованих теренів повднали се засадничо на основі цілковитої обопільности, себто опущення окупованих областей Росії, Австро-Угорщини й Туреччини та Персії мало-б відбути ся в залежности одно від другого. Пізнійше Персію виключено з сього звязку, бо Росія обовязала ся вже ранійше перед перським правительством опустити окуповані частини Персії. Щодо часу опущення окупованих областей Німці запропонували, щоб се стало ся по заключенню миру та переведенню демобілізації в Росії, а мотивували се тим, що в Росії може стати ся політичний переворот, який міг би причинити ся до відновлення війни. Троцький висловив ся за те, щоб перевести опущення окупованих областей поруч з обопільною демобілізацією. На се зауважив Кільман, що в таким разі довело ся-б опущення окупованих країв відпочити до заключення загального миру. Після того наради над сею точкою перервано.

Які саме окуповані області мають бути опущені. Опісля почалося обговорення питання, які саме області мають бути опущені. В сій справі Кільман заявив таке: „Як виходить з поняття опущення, воно простягаєть ся лише на ті окуповані області, які є ще частинами тої держави, з котрою заключають мир. Отже треба розглянути, чи та які саме частини бувшої російської території при заключенню миру можна уважати частинами російської держави. Ми твердили, заявив далі Кільман, що в частині окупованих теренів фактично уповажені заступництва дотичних народів виконали вже право свого самоозначення в змислі відокремлення від Росії, так, що сі землі в їх попереднім обяві тепер вже не належать до російської держави (мають ся тут на увазі Польща, Литва, Курляндія, Ред.).

На се Троцький відповів, що російська делегація стоїть при попередній заяві, що народам на російській території належить ся право самоозначення аж до відокремлення від Росії, але без жадного зовнішнього впливу. Ми признаємо сю засаду щодо самих народів, але не щодо їх упривилейованих частин. Тому ми мусимо відхилити сформування сеї справи п. Кільманом.

Коли повстає нова держава? По сім вивязала ся довга теоретична дискусія про те, при яких передумовах і коли повстає нова держава шляхом відокремлення частин старої держави. Кільман спредизував точку погляду осередніх держав у сім питанню таким способом: „Державна одиниця повстає і є в стані видавати правновязучі заяви про основи свого існування тоді, коли якесь вибране народом, чи через своє історичне походження придатне для того представництво, що служить голосом народу, заявляє яко вислів безсумнівної волі переважаючої більшости своє рішення бути самостійним народом. При сім Кільман навів приклад Фінляндії й України, які уконституували ся на основах, розвинутих з німецького боку, й самостійність яких признало петроградське правительство, хоч утворення їх і відбуло ся не після засад, виголошених ним.

На се Троцький заявив, що Фінляндії не окупували чужі війська та що воля фінляндського народу висло-

влена демократичним способом, тому не можна нічого закинути проти переведення її в життя. Що торкаєть ся України, там процес такого демократичного самоозначення ще не скінчив ся(?), але України не окупували чужі війська (Троцький мабуть забув при сім про Холмщину, Підляссе й Волинь. Ред.), ми є того переконанні, що усунення російського війська з української території не стріне жадних трудностей, бо се є лише технічним, а не політичним питанням, тому ми не бачимо й жадної перешкоди для того, щоб самоозначення українського народу відбуло ся шляхом признання незалежности Української Республіки.

Кільман: пан Троцький запропонував нам утворення представництва, яким треба-б полишити організацію й установлення тих умов, при яких мали-б відбути ся на широкій основі припущені нами поки-що лише теоретично народні голосування або народні заяви, а ми стоїмо й повинні стояти на тим, що з недостачі інших народних представництв існуючі тепер заступництва, які зробили ся історичними, є поки-що висловом народної волі, особливо-ж в таким життєвм питанню, як воля нації бути нацією.

Дальші дебати про спосіб виповнення волі народів. В дальших дебатах про заступництво окупованих країв Кільман і гр. Чернін вказували на те, що російська делегація схилила ся в грудні до того, щоб признати існуючі там фактичні представництва. Троцький заявив на се, що заяви соймів в окупованих краях мають велику політичну вартість і що нема жадної потреби виключати від голосування ті частини населення, які заступлені в сих соймах. Кільман заявив, що розуміє сі слова Троцького так, що він згодить ся, щоб існуючі там органи перевели голосування, колиб країна не була окупована. Троцький підніс далі, що значна частина населення в існуючих органах не заступлена й тому загальне голосування конче потрібне. Щодо німецької політики супроти Польщі, Литви й Курляндії — Кільман заявив, що вона буде ся на признанню засади самоозначення народів та що ті частини Росії, які простують до відокремлення, по виявленню їх волі через існуючі органи, тепер вже мають право заключати умови, які вони вважають добрими й корисними для своєї будуччини.

Про допущення народів окупованих земель до мирових переговорів. Троцький поставив питання, чому органи націй окупованих країв не запрошені до мирових переговорів до Береста? На се Кільман відповів, що коли на думку Троцького утворено вже національні особистости, право самоозначення яких простягаєть ся на міжнародні відносини, можна дискутувати, чи і в якій формі дотичні нації могли-б узяти участь в мирових переговорах. Гр. Чернін пристав також на сю думку.

На засіданню з 12 січня Кільман звів до купи висліди попередніх дебат ось як: Ми стоїмо на тій точці погляду, що західні народи російської держави вже висловили міродатним для нас способом своє рішення бути самостійними. Ми готові також обговорити участь сих народів у мирових переговорах і запитуємо російську делегацію, чи вона признає сі нові держави правними одиницями, які можуть яко такі брати участь в мирових переговорах? На се Троцький нічого не відповів та попросив дати слово делегатови Камєнєву, який зложив таку заяву в імені російської делегації:

В справі державної незалежности окупованих країв російська делегація заявляє: 1. З факту належности окупованих теренів до бувшої російської держави російське правительство не виводить якихсь державно-правних зобовязань супроти російської республіки. Старі, насильством і злочинами проти народів сотворені кордони зникли разом з царизмом. Нові кордони повинні бути утворені вільним рішенням дотичних народів. 2. Тому основним завданням

російського правительства не є примусово задержувати названі області в рамках російської держави, а боронити дійсної волі самоозначення у внутрішніх державних улаштуваннях та в їх інтернаціональних відносинах. Російська республіка буде почувати себе забезпеченою від територіальних спорів, коли вона буде переконана, що нові межі утворено вільною волею самих народів, а не насильством згори, яке лише на короткий час придало сю волю. 3. Так зрозуміле завдання має своєю передумовою попереднє порозуміння між Німеччиною й Австро-Угорщиною з одного та Росією з другого боку про чотири головні точки: щодо обсягу території, населення якої буде покликано виконувати право самоозначення; щодо загальних політичних передумов, при яких має бути розв'язане питання про державну долю дотичних націй і територій; щодо переходового правительства, яке повинно функціонувати аж до остаточного, державного уконституування цих областей; щодо способу й форми, в яких населення цих країв має виявити свою волю. Цілість відповідей на ці питання творять ті точки мирового договору, котрі повинні заступити 2 точку німецької пропозиції з 28 грудня 1917.

„Російська делегація з свого боку запропонувала таке розв'язання цих питань: 1. Право самоозначення належить ся націям, а не їх окупованим частинам, як се передбачає параграф 2 німецького договору з 28 грудня 1917. Відповідно до цього російське правительство з власної ініціативи надає право одночасного самоозначення також тим частинам згаданих націй, які знаходять ся поза окупованим тереном. Росія обов'язуєть ся ані безпосередно ані посередно не примушувати до якоїсь державної форми, не звужувати їх самостійности жадними митовими або мілітарними конвенціями, до остаточного уконституування цих країв на основі самоозначення націй. Правительства Німеччини й Австро-Угорщини з свого боку мають категорично ствердити, що вони не підносять жадних жадань щодо включення в їх території окупованих країв бувшої російської держави, а також щодо так званих поправок кордону на кошті цих країв. Разом з тим вони обов'язують ся ані безпосередно ані посередно не примушувати їх до якоїсь державної форми, не звужувати їх самостійности жадними митовими або мілітарними конвенціями до остаточного уконституування цих країв на основі самоозначення націй. 2. Рішення питання про долю країв, що мають самоозначити ся, мусить відбутися під умовою цілковитої політичної волі без усякого зовнішнього давлення. Тому голосування має відбутися після усунення окупаційного війська та після повороту втікачів і евакуованих. Час усунення військ має означити окрема комісія, беручи під увагу технічні обставини й умовини ще нескінченної світової війни. Підтримання ладу й оборона права в часі самоозначення належить ся національному війську та місцевим міліціям. Втікачам і евакуованим треба дати цілковиту волю й матеріальну можливість повороту. 3. Від моменту підписання мирового договору й остаточного державного уконституування згаданих країв внутрішня управа, завідування місцевими справами, фінансова й т. д. переходить до рук тимчасового органу, утвореного шляхом порозуміння між політичними партіями, які довели свою життєвість в народі перед війною і в часі війни. Головним завданням сього тимчасового органу поруч з удержуванням нормального перебігу громадського й господарського життя є також організування народного голосування. 4. Остаточне рішення питання про державне положення цих країв та про форму їх державних інституцій має відбутися шляхом загального голосування“.

Репліка генерала Гофмана. По Каменевім забрав голос німецький ген. Гофман і запротестував проти тону російських пропозицій та нагадав, що побідниками є не Росіяне, а Німці. Опісля Гофман ствердив, що російська делегація жадає такого права самоозначення в окупованих теренах, якого Росіяне не дають в межах власної держави. Ваше

правительство — говорив Гофман на адресу Росіян — тримаєть ся на насильстві, якого уживає і проти инакше думаючих власних горожан і проти інших націй. Як на доказ покликав ся Гофман на факт, що большевики розігнали в ночі з 30 на 31 грудня білоруський зїзд в Минську та що, коли Українці захотіли самоозначити ся, большевики поставили їм ультимат і хотять підбити їх силою зброї. Так представляєть ся на практиці большевицьке право на самоозначення в межах Росії! Через те німелюка головна військова управа мусить тому відхилити вміщування в справі управильнення відносин в окупованих краях, населення яких виявило вже свою волю. Курляндські краєві збори 21 вересня 1917 просили оборони у Німецької Держави. Литовська Краєва Рада прокламувала 11 грудня 1917 уневажнення всіх державних зв'язків, які істнували у Литви з іншими народами. Подібні ж заяви зложили представництво міста Риги, ризькі спілки та представники сільського населення, а також представники шляхти, міського й сільського населення островів Даго, Езель і Моон. Військова управа відмовляєть ся опустити згадані краї також для того, що вони не мають жадних соціально-політичних та господарських установ і війська.

Відповідь держав почвірного союзу на заяву російської делегації. На засіданню комісії 14 січня щодо російських пропозицій Кільман заявив, що вони так сильно ріжняться від поглядів союзних держав на стан річей в окупованих краях, що ті пропозиції в предложеній формі треба уважати такими, що їх не можна прийняти. Не зважаючи на се, делегації центральних держав ще раз хочуть представити їх погляди на дотичні справи, щоб осягнути порозуміння.

1. Право самоозначення може належати ся не лише цілим націям, але й їх частинам. До тогож Курляндія, Литва та Польша творять з історичної точки погляду народні одиниці. Німеччина й Австро-Угорщина не мають наміру прилучати до себе окупованих країв, вони не мають також наміру примушувати дотичні краї до тої чи іншої державної форми, але вони мусять собі й народам окупованих країв лишити вільну руку до заключення договорів усякого роду. 2. Усунення військ, поки триває світова війна, неможливе, але можна простувати до того, щоб оскільки на се дозволять воєнні обставини, зменшити число їх до міри, необхідної для утримання порядку й технічних підприємств. Можна простувати також і до утворення національної жандармерії. Що торкаєть ся повороту втікачів і евакуованих, в сій справі обцяєть ся прихильний розгляд справи від випадку до випадку. А тому, що ся справа не має рішачого політичного значіння, можна передати її окремій комісії. 3. В справах управи окупованих країв можна без дальших розмов згодити ся на те, щоб по мірі наближення до загального миру допускати в щораз більших розмірах виборних представників населення до управи краєм. 4. Союзні делегації в засаді годять ся на те, щоб голосування на широкій основі санкціонувало ухвали про державну приналежність країв. Плебіцит не практичний. Вистарчило-б і вотум вибраного на ширшій основі або доповненого представництва. При сїм Кільман вказав, що й признані правительством народніх комісарів держави в межах бувшої російської держави, як напр. Україна й Фінляндія, сотворені не шляхом плебіциту, але шляхом ухвали національних зборів, вибраних на широкій основі.

Троцький заявив на те, що ся відповідь осередніх держав усунула формальні труднощі, викликані промовою ген. Гофмана. В справі конфліктів з Україною, котрі на жаль ще досі не полагождені в цілости, Троцький підчеркнув, що ті конфлікти ніяким чином і в нічім не можуть обмежувати права на самоозначення українського народу, як не перешкодили російському урядови признати самостійність Української Республіки.

Кільман взяв в оборону Гофмана, заявляючи, що між ними нема ріжниць в поглядах. Основна ріж-

ниця між поглядами Німців і Росіян полягає на тім, що Німці не дуже оглядають ся на теорії й органічно будують держави в зайнятих областях, а Росіяне хотіли-б там бачити наперед порожнечу, в якій на їх думку повинні повстати нові держави.

В справі участі народів окупованих областей в переговорах про опорожнення цих областей. На засіданню з 15/1 домагав ся Троцький допущення представників народів зайнятих областей до переговорів. Кільман відповів на те, що й він пристане на пропозицію Троцького, але під умовою, коли російська делегація узнає представництва тих народів за представництва нових держав. Троцький рішуче спротивив ся сьому, заявляючи, що не вважає існуючих у тих народів представництв висловом волі населення, і взяв назад своє давніше пропозицію в тій справі. Кільман заявив на те, що ся різниця між обома делегаціями не доведе до розбиття переговорів. Спосіб переведення всенароднього голосування в зайнятих областях можна буде устійнити в часі між заключенням мира з Росією й заключенням загального мира, а найпізніше в рік по загальнім мирі. Невиключене й скорше порішення тої справи, але наперед треба порозуміти ся щодо всіх інших спірних справ. На всякий випадок Німці не опорожняють тих областей перед заключенням загального мира.

Справа вибору народного представництва. На пополудневім засіданню того самого дня Кільман поставив справу, під якими умовами обидві сторони признають правосильними вибори представництв народів у зайнятих областях. Троцький відповів на те, що наперед мусить нарадити ся над сею справою російська делегація, але вже тепер мусить заявити, що без повороту в рідні сторони втікачів і всіх евакуованих нема що й говорити про вибори. Кільман згодив ся на ту умову й порушив тільки справу виїмків від тої засади.

В днях 16 й 17 січня відбували ся переговори з українською делегацією. Комунікати про се подали ми в попереднім числі „Вістника“ у вістях.

Справа державної будуччини зайнятих центральними державами земель. На засіданню комісії для політичних і територіальних справ дня 18 січня обговорювано справу повороту виселенців. Кільман заявив, що осередні держави в принципі годять ся на поворот виселенців, а практичне переведення найкраще поручити комісії, яка займаєть ся виміною цивільних полонених. По вдоволяючім покладенню сеї точки перейшла комісія до обговорення питання про державну будучність тих зайнятих областей, яким Росія признає право самоозначення. Російською делегацією пропонується плембсцит не відповідає на думку Кільмана станови розвитку тих народів, було-б ліпше існуючі тіла так розширити виборами на широкій основі, щоб їх можна було уважати представництвом цілого населення. Проти сього заявив ся Троцький. Дальші наради над сим питанням відложено. Комісія перейшла потім до обговорення об'єму тих областей, які маєть ся в пізнішій часі опорожнити, бо їм застерігаєть ся рішення про їх державну будучність.

Ген. Гофман пропонує карту областей між Балтійським морем і Берестем з заміткою, що не взято під увагу областей на південь від Береста супроти переговорів з українською делегацією. Се викликало противну заяву Троцького, що процес самоозначення України ще так далеко не дозрів, щоб питання про границі між російською і українською республікою можна було уважати покладеним. Границі означать ся по волі широким мас інтересованої людности і в кождім поодинокім випадку вимагало ся-б згоди між російською і українською делегацією. В звязку з тим порушив гр. Чернін питання про області, які зайняли австро-угорські війська, та просив Троцького пояснення, чи дотичні

переговори мають вестися з петроградським правительством, чи, як сього собі бажає українська делегація, тільки з нею одною. На се відповів Троцький, що українській делегації не можна признати одностороннього самостійного покладення сеї справи. Гр. Чернін застеріг собі дальше обговорення сеї справи аж до вияснення питання про компетенцію між російською і українською делегацією. На запит Кільмана заявив Троцький, що кавказька армія є в повнім обсягу під приказами полководців, які цілковито віддані раді народніх комісарів, і що проголошення незалежності Фінляндії не викликало досі ніякої зміни в справі альянських островів.

При кінці засідання заявив Троцький, що з внутрішніх політичних причин мусить удати ся на який тиждень до Петрограду. А що наради комісії дійшли аж до повних нарад над предметом переговорів, пропонує, щоб відложити наради комісії аж до 29 січня. Під час його неприємності обіймає провід російської делегації п. Юфе.

Переговори з Українцями закінчені. Австрійське телеграфічне бюро доносить з Береста під датою 20 січня, що делегації Австро-Угорщини, Німеччини й України постановили того дня видати з нагоди закінчення дотеперішніх переговорів звідомлення: „Дотеперішні переговори, які проваджено між делегаціями центральних держав з одного боку й Української Народньої Республіки з другого боку, мали своїм наслідком, що є певна надія порозуміти ся щодо основ мирового договору, який має бути заключений. З утвердженням важних основ мирового договору дійшли переговори до такого пункту, який об'язує делегації увійти в зносини з відповідальними органами їх вітчизни. Частина уповажених представників бачить себе спонуканою зложити особисто звідомлення про хід переговорів перед сими органами й одержати їх згоду на се, щодо чого умовили ся. Всі делегації згодні щодо того, що потрібна для сього перерва переговорів має бути по можливості як найкоротша. Вони приобіцяли одна одній зараз же по скінченню обговорень вдома зійти ся знову в Берестю.“ Представники України виїхали того дня вночі до Києва, щоб зложити звідомлення своєму правительству; німецький державний секретарь Кільман виїхав з тоїж причини до Берліну, а австро-угорський міністер заграничних справ гр. Чернін до Відня.

Росіяне невдоволені з успішних переговорів Українців і грозять! „Berliner Tageblatt“ доносить з Стокгольму під датою 22 січня: Між українськими й російськими делегатами в Берестю дійшло до відкритого розриву. Петроградська телеграфічна агенція доносить з Береста під датою 16 січня, що російське правительтво видало заяву, в якій висловлює невдоволення з того, що українська делегація самостійно, без участі Росіян, провадила мирові переговори з державами почвірного союзу й на жадання Росіян не дала їм жадного звідомлення зі своїх переговорів. Тому Росіяне постановили відхилити всяку відповідальність за переговори українських делегатів і оголосити зносини з ними зірваними!

Дивні сї претенсії Росіян. Видали війну Україні, а одночасно вимагають від неї, щоб викладала перед ними, своїми ворогами, всякі тайни переговорів. Українські делегати мають скласти звідомлення тільки перед українським народом в особі Центральної Української Ради та її Генерального Секретаріату.

Та большевицьке правительство, зірвавши дипломатичні зносини з українською делегацією, постаралось одночасно знайти „правдивих“ заступників України й вислало до Береста відпоручників самозванчої Української Народньої Ради в Харкові. Та чи будуть з сими підставними Українцями говорити держави почвірного союзу?

3 голосів німецької преси про Україну.

Світового значіння подія — проголошення Української Народньої Республіки та вступлення її на шлях самостійних міжнародніх відносин — не знайшла досі в німецькій пресі належного обговорення й освітлення. Як се й раніш було, більше попадаєть ся статей, присвячених українській справі, в державній німецькій пресі, при чім голоси сеї преси майже завжди є прихильні Українцям. Натомісць австрійсько-німецька преса, навчена Поляками дивити ся на українську справу, як на „вигадку“, „пруську інтригу“, ніяк не може зібратися зайняти до справи самостійне становище й... мовчить. Останніми часами „Neue Freie Presse“ спромогла ся на дуже гарну статю проф. Г. Іберсберґера, який з найбільшою похвалою говорить про політичний провід на Україні, а державне усамостійнення України уважає довершеним фактом, якого не в силі вже ніщо усунути. Дуже приємним для Українців є коментарь віденської „Arbeiter Zeitung“ до дипломатичного виступу делегації Української Народньої Республіки в Берестю й польської регенційної ради у Відні.

Перше ранішнє видання „Frankfurter Zeitung“ з 30 грудня 1917 р. принесло велику передовицю п. з. „Україна“. Автор починає статю ствердженням, що для будуччини нової Росії є рішачим розвиток української справи. З комунікаційно-технічних причин утрата України привела-б решту російської держави в неможливе положення. Безумовну необхідність вдержати Україну для держави розуміла дуже добре стара централістично зорганізована бюрократія за царського панування. Всі ці заходи царського правительства зосереджували ся в змаганні винародовити передовсім інтелігентні класи. Автор змальовує ті обставини, серед яких відбувало ся се винародовлення, наслідком якого Україна втратила свого найбільшого генія Миколу Гоголя в останнім столітті в користь Московщини. Зворотною точкою стала революція. Автор представляє етапи пореволюційної української політичної думки, завершені поки-що Українською Народньою Республікою в російській федерації. Потім кидає автор погляд на історичні передумови відносин Московщини до України, переходить від історичних традицій до розросту української колонізації й займаєть ся територіальним відмеженням України в мінімальній і максимальній програмі. Зазначає, що далеко тяжше розв'язати справу меж на заході ніж на сході, бо відмеження української території на заході зв'язане тісно з міжнароднім управлінням і розмеженням польської справи, що У. Ц. Рада домагаєть ся також Холмщини, та з приводу сього цікавить ся засобами сили України. Притім підкреслює, що українська національна думка виявила несподівану силу, а не без того, щоб і якась частина великоруської буржуазії не прийшла з помічю Україні. Тут дивним дивом приплутав автор кадетів, які, як се загально відомо, є ворогами державної самостійності України.

В „Pester Lloyd“ з 1 січня помістив др. Олександр Петрович статю „Українська держава“, де по історичнім огляді зазначає, що „з відновленням вільного українського суспільства, рівного старій київській державі, дана понука до дальшої децентралізації, правдоподібно до поділу на три частини властивої європейської Росії з осередками Київом, Москвою і Петроградом“. Москалі приходять через те туди, звідки вони вийшли.

Центральний орган соціалдемократичної партії Німеччини „Vorwärts“ з 12 січня пише під заг. „Переговори в Берестю. Поляки й Українці“ ось що: Переговорами, які ведено в Берестю 10 січня, надає окремого значіння обставина, а се признание України яко самостійної переговорюючої сторони. Треба призвичаїти ся до представлення, що відтепер заступники чотирьох держав не стоять супроти заступників одної держави, але супроти заступників двох держав, а се може мати дуже істотний вплив на вислід переговорів. Українці не для жарту прийшли до Берестя і не в тій цілі, щоб задемон-

струвати перед світом своє існування яко окремого народу, але вони мають притім — в протиставленню до большевицьких Москалів — національні цілі й хочуть енергічно заступати свої національні інтереси, через що розв'язка польської справи могла-б піднасти сильній зміні. Яскраве світло на їх заміри кидає приватна телеґрама, яка дістаєть ся до нас зі Львова й говорить ось що: Одна особа, що повернула з Києва й що має зносини з Радою, повідомляє: Українські мирові делегати одержали вказівку згодити ся на утворення незалежної Польщі в межах етнографічної території. Зайнята центральними державами Холмщина, Підляшє й Волинь приходять до України. Колиб мали виділити Галичину з зв'язку австрійської держави, можуть припасти Польщі тільки великі князівства освенцімське й заторське, а галицько-володимирське королівство мусить бути прилучене в таким разі до України“.

Тепер краще розуміємо ніж давніше, чому польська регенційна рада кладе таку рішачую вагу на свою самостійну участь у мирових переговорах, до яких мають бути припущені її заступники тільки яко річезнавці в окремім випадку. Розходить ся про межі „нового королівства без короля і меж“ і бачимо, що українська рука розпростираєть ся вже дуже широко на територію, яка в польській надії очевидно не може бути іншою, як тільки польською. Як на полудні Українці, так на півночі Литовці ведуть спір з Поляками за етнографічні межі, як там розходить ся про Галичину, так тут про Вільну. Просте можна передбачити, що навіть найкраще право самоозначення народів не буде в силі рівномірно й без решти задоволити національні претенсії, які стирають ся і ударяють об себе тут на вузькім просторі. А з того виходить далі, що нерозв'язаних питань взагалі не можна розв'язати без сильного тривкого порозуміння між Німеччиною і Росією. З другого боку заходить небезпека, що російський захід розвинеть ся в свого роду Балкан, де кожний малий в боротьбі з іншими малими шукає помочи у великих, і сотворить ся нове огнище для європейських пожарів.

Сю замітку передрукувала „Vossische Zeitung“ і зовсім згодила ся з нею.

В ілюстрованім додатку до часописи „Der Tag“ з 12 січня подав др. І. Райнке (член німецької палати панів з Кілю) статю „Українці в Берестю“. Автор тішить ся, що Українці заявили свою готовість заключити як найшвидше демократичний мир, бо досі можна було побоювати ся, що коли Німеччина не навязала зносин з провідниками нової держави з світлим виглядами в будуччині, дипломатія почвірного порозуміння вже давно при роботі у Києві: „Коли ми читаємо, що англійські та французькі послы прибіждали Україні фінансову та всяку іншу поміч, колиб вона звернула ся як проти Петрограду, так і проти Австрії, а предсідатель Ради проф. Грушевський заявив їм недвозначно, що Україна хоче лишити ся неутральною, се можна повітати й сього не може ударемити навіть факт, що вже існують дипломатичні зносини між державами почвірного порозуміння й Україною. Міжтим наступило порозумінне з петроградським правительством, при чім південно-західний фронт (4, 8 й 11 армії) перейшов в обсяг ділання України. Щось подібне, здаєть ся, є на румунським фронті, хоч на дворі в Ясах очевидно ще мають вплив затії почвірного порозуміння. Але проти нього є також агітація за відокремленням самостійної Молдавії від Румунії, при чім Молдавія увійшла-б у федерацію з Бесарабією й Україною. Одначе в усіх сих змаганнях рішуче бажанне миру в українського народу творить основний тон. Україна бажає утворити з Москалями й іншими народами колишньої царської держави союзну державу, щоб в рямах сього союзу взаємно забезпечити собі дальший національний розвиток. Була-б се нова Швайцарія величезних розмірів, бо територія України сама перевищає розміри Німеччини“ і т. ин. „Назовні домагаєть ся Україна зречення Поляків з переважно Українцями заселеної Холмщини, з Волині й Поділля; коли вона крім того підпирає змагання австрійських Українців, які при залишенню при габс-

буржуйській короні старають ся визволити ся з тісної сполуки з Поляками, те самозрозуміле. Для нас може тільки бути бажаним скріплення автономної (?) України, ми повинні старати ся стояти з нею на можливо найприязнійшій стопі. В сім бачу я найуспішнішу охорону проти німецької ворожнечі Поляків, котра на жаль щораз більше виступає на денне світло. Нову польську державу, увільнену нашою кровю, сотворено, приймаючи тривкість царства. Ся передумова, як показав хід подій, фальшива. Колись і я сподівав ся чогось кращого від Поляків; але замість сподіваної вдяки зустрічають нас тільки претенсії й не бракує голосів, які побоюють ся, що нова Польща піде під політичним оглядом шляхом виразного протинімецького курсу. Захованне пруських Поляків не в силі зрівноважити сього занепокоєння; до конституційної комісії посольської палати вислала польська фракція вираховано посла Корфанто, який є втіленням тенденції, що польська пропаганда не може швидко спочити, аж західну Прусію, Познанщину й Горішній Шлеск прилучить ся до нової польської держави. Супроти того треба в теперішности стояти на тім становищі, що не може бути ніякої мови про „історичні“ межі колишньої польської держави, бо се довело-б до безмежності й до підчинення численних чужих народів під польське ярмо. З визволеної нашою кровю зпід російського панування людности можна прилучити до нової держави тільки ті частини, котрі під етнографічним оглядом належать до неї; для польської й великоруської (?) меншости, оселеної у видлучених землях, можна створити національні безпеки, щодо яких висловила вже Україна свою готовість. Але тільки через приязне, на обостороннім посольстві й добрій волі оперте спільне поступованне Німеччини й Української Республіки можна буде відвернути польську небезпеку на сході“.

В тій самій часописі з 13 січня подав др. Е. Єнни статю „Внутрішні українські справи“ (Inner-Ukrainisches). Автор зазначає, що теперішні течії українського руху приносять дуже гідні уваги переміни. Досі недоставало українській ідеї вищої інтелігенції й визначніших соціальних станів. А се прикро відчувало ся в національних змаганнях. Слабкість українства від віків аж до найновіших часів лежала в тім, що всі вищі верстви швидко й основно денационалізували ся. Зазначивши, що сей стан зачав дещо змінити ся в користь Українців щойно в новіших часах, а головню по революції 1905—1906 рр., підкреслює автор, що все-таки слабим боком руху було те, що все, „що щось значило“, стояло на боці змагань, почувало ся й видавало ся за Москалів. Щойно найновіший розвиток вносить під сим оглядом гідну уваги зміну. Українська нехить проти петроградського правительства се у великій мірі загально нехить усіх українських клас проти московського комуналізму. Тому й вищі класи на Україні починають бачити в українстві мотив, а бодай вимівку приставання до українства. Так набирає рівнобіжність протилежних соціальних змагань разом з національним відокремленням несподіваного значіння і може мати далекосяглі впливи. Бо таким робом дістають Українці серед корисних обставин середній стан і такі потрібні духово дозрілі й економічно провідні вищі верстви. А тоді щойно народ виступає на світову сцену, коли він в силі утворити збиту, розчленовану та здатну до руху народню цілість.

В „Neue Freie Presse“ з 12 січня подав професор історії східної Європи на віденському університеті др. Ганс Ібербергер статю п. з. „Боротьба народів і партійна боротьба в Росії. Бажанне миру“. Українській справі присвятив автор такі характеристичні слова: „А коли великоруська демократія сама себе розідає, затісняють інші народи Росії свої ради. Українська Народня Республіка завдяки розумній політиці провідних партій Ради, українських соціалдемократів і соціалістів-революціонерів, які тісно лучать ся з українською буржуазією, стає щораз більше чинником сили. Тому, що в богоблагословеннім краю добробут аж до глибоких низів се щоденне явище, нема тут жадного ґрунту для диктатури пролетаріату й найбільшого селянства. Тому партія Леніна не

знаходить тут жадних прихильників серед українських мас, а Москалі й Жиди борються її з огірченням, яке не знає жадних меж... В противенстві до українських партій, які є безумовно за миром, йдуть сі противники большевиків усе ще шляхами воєнної політики Керенського й Терещенка, котра, як ствердив провідник українських соціалдемократів, генеральний секретар справедливости адвокат Ткаченко, все зустрічала опір Ц. Ради, що домагала ся заключення миру. З усіх неросійських народів Українці з подиву гідним завзяттям і, признаймо ся, на загальну несподіванку найперше осягнули свою національну ціль і вибудували собі свою державу. Україна, яка завжди доставляла Великоруси великий податок духових індивідуальностей на всіх полях російського життя, має завдяки великоруському хаосови тепер таку притягаючу силу, що вже навіть розвязана справа інтелектуальних співробітників у новій державі. Духовні з митрополитом Олексієм на чолі, високі й низькі офіцери, урядники, які давніше служили російському правительству, вони явно заявляють ся Українцями та пропонують Раді свої услуги. Така сильна притягаюча сила української національної ідеї. Боротьба між Петроградом і Київом уже сьогодні рішена в користь Києва й навіть спадкоємці большевиків ледви чи зможуть щось в тім змінити“.

З приводу признання української делегації в Берестю самостійною пише та сама часопись на вступі до урядового комунікату, що хто хоче порозуміти ціле значінне того факту, потребує почути тільки кілька чисел. Тут наведено кілька чисел про багатства України. З тим вяже часопись ті страшні переслідування, те страшне горе, чашу якого до дна випив український народ в Росії. З гіркої біди й страшних терпінь зродили ся змагання України визволити ся зпід російського панування. Се бажанне тепер сповнене, новий чинник яко признана сила вступає в історію, а саме український народ.

З приводу предложення української ноти делегацією Української Народньої Республіки в Берестю з одного боку, а гостини польської реґенційної ради в австро-угорського цісаря Карла у Відні з другого подала віденська „Arbeiter Zeitung“ з 12 січня п. заг. „Українці й Поляки відновляють своє міжнародне існування“ таку замітку: „Поляки й Українці, державне існування котрих царська влада зовсім припинила, виступають тепер знову на сцену яко самостійні державні твори. Дивний випадок хоче, що одні й другі, Українці й Поляки, розпочинають своє міжнародне існування того самого дня: Українці в Берестю на мировій конференції, а Поляки в гостині польської реґенційної ради в цісаря Карла. Цікаво застановити ся над способом і порівняти, як виступають одні й другі“. Подавши головні точки української ноти, пише далі часопись: „Навпаки, настрої і становище Поляків характеризує найвірнопідданіша промова, з якою звернула ся реґенційна рада до цісаря Карла. Різниця між політичними й соціальними ідеалами обох народів виразно виступає в сих фактах одного дня...“

„Pester Lloyd“ з 18 січня писав у вступній статі: Українці, котрі ще недавно щиро критикували анархістичні відносини в північній Росії, здають ся, не є тої думки, що мусить бути завданням центральних держав під титулом права на самоозначенне пособляти на їх границях інтересній державній формі постійної анархії. Може тому є вони в силі легше вдумати ся в наш погляд, що їх молода самостійна держава буде нашою сусідкою на довгій межі й вони краще розуміють наш інтерес в спокійнім сусідстві. Се дуже відрадна річ, що ми саме з заступниками України остільки легше можемо порозуміти ся ніж з заступниками Росії. Економічні причини надають заключенню миру з Україною окремого значіння, ще більшого значіння ніж російському мирови. Не потребуємо щойно говорити, що сі причини спливають ся з фактом, що Українська Республіка обіймає найурожайніші області колишнього російського цісарства, ті області, котрі в часі миру багато тисяч корабельних ладунків збіжа вивозили через Чорне море й морські проливи.

У передовиці п. в. „Переговори з Україною“ пишуть „Hamburger Nachrichten“ у ранішнім виданні з 19 січня: Противенства дотикають ся у Берестю. Коли переговори заступників почвірного порозуміння з большевиками наслідком дрібничок і діалектичних видумок пана Троцького грозять виродити ся в дуже неплідні дискусії й не довели дощі до нічого путнього, пішли центральні держави з Українцями вже добрий шмат наперед, стверджений тому півурядово з веселим вдоволенням. Бо з звідомлень, які, що правда, навіть приблизно не оповідають так докладно, як про діяльги між державним секретарем Кільманом і паном Троцьким, виходить, що вже досягнуто „принципіальне порозумінне“ щодо будучих політичних відносин України до центральних держав, що тимчасово приступлено до управління економічних зносин і переговорюють ся про виміну товарів. Притім Українці заявили ся і вступили в переговори значно пізнійше в Берестю ніж петроградські большевики.

Причиною лєкших переговорів і гладшого порозуміння не є, як подав пан Троцький, те, що Україна не бачить жадних чужих військ на своїй території, отже не зайнята. Навпаки: се могло-б тільки заохотити (збалямутити) Українців до впертости, колиб вони відзначали ся таким самим характером, як пан Троцький. Одначе у них є очевидно добра воля дійти до висліду, а такої доброї волі зовсім не виявив пан Троцький. Уповноважені Української Ради се всеж в кождім разі також соціялісти. Від часу заяви незалежності та проголошення Народньої Республіки 20 жовтня 1917 р. поухвалювала вже Рада дуже радикальні постанови та скасувала право власности на публичні та приватні земельні посілости. Також висупили її уповновласнені в Берестю так само з соціялістичною мировою програмою. Але українські делегати се очевидно розумні люде, які хочуть щось створити на своїй рідній землі й не хочуть оповити себе блакитними теоріями, як непроникливими хмарами тютюнового диму. З коротких звідомлень дістаєть ся вражінне, що вони рахують ся зі справами й людьми, на всі розумні проєкти гр. Черніна, які служать проясненню, вони радо згодили ся. Чи се розходило ся про забезпеченне польських меншостей або про ствердження, що передумовою повинна бути повна взаємність у виміні гадок, чи про які інші справи: вони все згодили ся і через те ставали очевидно на річевий ґрунт.

Одно забезпечує їм дійсно значну перевагу перед паном Троцьким: під їх соціялістичним і комуналістичним поглядом лежить яко тверда основа національна воля. Зі справедливою гордістю заявив їх речник, державний секретарь Голубович, 10 січня, що Українська Народня Республіка по 250 поневоленню розпочала наново своє національне існування. Поневолена й жорстоко позбавлена свого власного існування колишня держава визволена й хоче наново піднести ся до державної самостійности. Чи Рада та її заступники докладно пізнають і признають те, що їх Рідний Край завдячує се визволенню і можливість державного відродження побідним військам почвірного союзу, які в прах розбили стару Росію, се не виходить зі звідомлень. Та народ, котрий по чверть тисячки літ неволі, яку зносив зі стогоном, увільнив ся зі своїх кайданів і віддихає повітрям нового власного життя, бачить найперше національну ціль перед собою. Україна споглядає на багату історію, яка виказує цвітучий вік культури. З польського ярма, якому підпали землі Галича й Володимирца, Галичина й Володимирщина, вже в 14 століттю, визволила ся Україна 1648 р., але потім прийшло далеко гірше російське ярмо по битві під Полтавою і загибелі українського національного героя Мазепи. Політичний, національний і релігійний гнет протягом двох століть не міг вигубити давньої традиції. Тепер може Україна знову навязати там, де втято колись її самостійність. А хід російської революції виказує тут зовсім інші риси, як на півночі. Україна відтягнула свої війська від загальноросійської бойової сили та створила з того національну армію, яка виносить

півтори мільони та якою вона може боронити свого державного розвитку супроти гамовань зовні і з середини. Розвинено власні краєві краски, улажено праводавство й управу, уведено в рух залізничу комунікацію, не забуто й про церковні потреби та зорганізовано поліцію проти розбишачтва диких салдатів, яке лютує в решті Росії. Всі сили в краю в руху, щоб створити упорядковану державу; а коли ще й мусить він перейти не один великий заколот, все-таки переважає воля довести до оздоровлення, а інтелігенцію краю, священників, урядників і офіцерів не висмівають при роботі й не кидають до тюрми. А передовсім має Україна здоровий ґрунт під могутнє економічне життя. Край, який має 35 мільонів населення, се шпихлір Росії, давав 88% цукру в царській державі, має багаті копальні вугля і заліза.

Се все дає українським уповновласненним в Берестю сильну опору. І хай вони також пізнають, що Україна при своїм положенню здана на приязне оперте на центральні держави. Коли вони вияснять собі користолобство західних держав порозуміння і Злучених Держав, тоді можна сподівати ся, що вони повинні шукати справжнього добра для своєї молоді держави у центральних держав і не можна зрозуміти, чому-б вони не мали його найти. Можемо побажати сим переговорам, які крім того мають той добрий бік, що про них не оповідаєть ся з усіма подробицями перед цілим світом, тільки доброго успішного перебігу, а Україні можливо найшвидшого й найбільше безболісного уладження запевненої держави.

„Fremdenblatt“ у передовиці з 22 січня пише: Народи з Українцями поступили так далеко, що вони наблизили ся до закінчення і що для довершення плянованих умов треба засягнути згоди правительств. Се факт дуже великого значіння. Бо нова українська держава сама межуватиме з нами. Україна буде одинокою сусідкою монархії на сході. До того долучаєть ся, що поки-що вже для найближшої будуччини можна досягнути з сеї країни довіз засобів поживи для нас з області колишньої російської держави. Та що більше! Очевидно навіть теперішня Росія здана на поміч України, щоб усунути свою страшну економічну нужду й тільки під сим примусом намагають ся російські можновладці довести до порозуміння з Україною. У світлі сих фактів порозумінне, до якого дійшло між нами й Україною, се подія найбільшого значіння і сі факти дають право до заключення, що діло, коло якого заходять ся в Берестю, щасливо довершить ся.

3 поезій полоненого М. Капельгородського.

* * *

*Я не можу співати веселі пісні,
Коли в серці ридання лунає,
Коли всюди, де глянь, лише трупи страшенні,
Коли смерть бенкетує, цуляє.*

*Я не можу співати про життя та любов,
Коли серце стискаєть від болю,
Коли всюди, де глянь, лише трупи та кров,
Коли сам я копаю в неволі...*

*Скільки раз я хотів, щоби в зуках учинив,
Щоби в співах веселих забути
Всі пригоди страшні моєї літ молодих,
Щоб душою спочити-заснути —*

*Але все те даремне, бо дійсність страшна
І свій звук в моїх співках влітала,
І лунала тоді якась пісня сумна,
Що ще більше жалю навівала.*

*І я кидав тоді свій шалений намір,
Щоби співами душу приспати,—
Залишивши веселі пісні до тих пір,
Комі змовкнуть нарешті гармати.*

*І здасться, що вже наближається день,
День свободи і щастя і волі...
Заспіваю тоді я веселих пісень
Там, на рідних просторах, на волі...*

* * *

*Вже скоро день! Вже скоро день,
Що в звуках радісних пісень,
З палким вогнем життя в серцях,
З сльозами радості в очах
В Країну Рідну з чужини
Повернем ми, її сини!*

*Той тяжкий час,—той страшний час,
Що в край чужий закинув нас,
Що всім людям з собою ніс
І смерть і кров і море сліз, —
Уже мина той час сумний,
Радійте-ж всі, хто ще живий!*

*Вже ось вона! Вже ось вона
До нас йде, воля чарівна.
Радійте-ж всі і ждїть, поки
Дотиком ніжної руки
Вона міцні дроти порве
І нас до себе позове.*

*Вже скоро день! Вже скоро день,
Що в звуках радісних пісень
Повернем ми в наш Рідний Край,
Де не життя, а справжній рай
Чекає нас, чекає всіх,
Хто ще не вмер, хто ще в живих!*

*Радійте-ж всі! Радійте-ж всі!
Хоч ми ще й тут в чужім краї, —
Проте що день, то ближше час,
Що в Рідний Край поверне нас,
Бо вже піднятий блий стяг
На кровю змочених полях.*

Восьма сесія Центральної Української Ради.

(Звідолення з діяльності Ради й Генерального Секретаріату.
Справа миру. Аграрна справа).

25 грудня почала радити 8 сесія Центральної Української Ради.

Зі справ, які були предметом нарад Ради в днях 25 до 28 грудня, наводимо тут кілька.

На першій засіданню дня 25 грудня голова Ради Грушевський подав звідолення з діяльності Малої Ради. Референт схарактеризував тяжке становище, в якому працювала Мала Рада з огляду на неурівноваженість моменту й перешкоди. За часу коаліційного російського міністерства Центральної Рада, а також Генеральний Секретаріат не могли виявити своєї діяльності в політичній і соціальному відношенню і тільки за останні тижні Центральної Рада, об'явивши Українську Народню Республіку, мусіла наповняти її політичним і соціальним змістом, чим відзначила ся від усіх республік, які знає історія. І приступивши до переведення політичних і соціальних реформ, ми певні за Українську Народню Республіку, тому заявляю: „Слава Українській Народній Республіці“. (Всі встали й голосно проголосили: „Слава“). Далі референт зупинив ся на затверджених Центральною Радою законопроект-

тах і внесених законопроектах 8 сесії про конституцію України й інших.

Пісоцький від фракції українських соціал-демократів відчитав формулу переходу. „Вислухавши реферат голови Ц. Р. М. Грушевського про діяльність Малої Ради, Велика Рада висловлює бажання, щоб з усією рішучістю провадила Мала Рада й Генеральний Секретаріат політику політичних і соціальних реформ, намічених в третім універсалі, й переходить до чергових справ“.

Салтан від у. с. р. заявив, що приєднується до цієї формули, потім висловив свою формулу переходу з висловом довіри Малої Раді й бажанням негайного переведення в життя оголошених в третім універсалі соціально-економічних реформ. Формулу прийнято.

На засіданню 26 грудня голова Генерального Секретаріату Винниченко виступив зі звідомленням про діяльність Генерального Секретаріату.

Центральна Рада — говорив Винниченко — від самого початку зайняла революційну позицію за національне визволення, так і лишилась з нею і тепер. Совет народних комісарів уважає, що в Росії можна зараз переводити соціалістичну революцію, ми-ж, живучи на Україні й обраховуючи всі об'єктивні умови тут, не віримо в се, та і в Росії ще не наступив момент для соціалізму. Ті народні комісари, які тепер вершать долю всієї Росії, до революції жили за кордоном і займались фракційною боротьбою і не знали дійсного становища в Росії і тільки через се незнання російське сучасне правительство стоїть на такому ґрунті. Ми-ж не закриваємо очей перед тим, що може доведеть ся боротись ще з російським монархізмом і, от передбачаючи і се, ми мусимо як найшвидче, як найрішучійше закріпляти українську державність.

Далі промовець перейшов до реформ по Секретарству внутрішніх справ. Секретарство розробляє законопроекти про утворення губернських рад з представників місцевих самоврядувань, організації вільного козацтва й ин.

Судова справа не менш серйозна. Старий суд, утворений царизмом, віджив свій вік і Секретаріат приступив до повної реконструкції нового суду. Але проти нашої діяльності з боку старих судів і суддів ведеть ся саботаж. Військові суди будуть скасовані. Готують ся закони про законодатну ініціативу, про пенсії, про урегулювання транспорту.

Секретарство шляхів вживає всіх засобів, щоб удосконалити залізничний апарат. В сій роботі Секретарство шляхів підтримує робітництво залізниць.

Одною з головних задач Секретарства є організація на Україні робітництва. Сю роботу веде зараз Секретарство праці, яке утворило ся недавно. Йому доводить ся вести боротьбу з анархічним рухом робітництва, який виливав ся в формах небажаних конфліктів, і Секретарство праці старається сей рух увести в зорганізовані класові форми. Воно виробило й виробляє багато законопроектів, які незабаром будуть затверджені.

Фінансова справа стоїть в надзвичайно скрутнім становищі. Народні комісари хотіли захопити весь фінансовий апарат в свої руки, для сього вони розпорядились надавати по всіх банках своїх комісарів. Але Секретарство не зупиняється перед труднощами й перешкодами та робить все для поладження сєї справи. Київську контору переіменовано на український державний банк, будуть випущені свої гроші, які будуть забезпечені цукром.

Справа освіти, яку раїйше сконцентрувало централістичне петроградське правительство в своїх руках, зараз перетворюється наново. Але й тут Секретарство зустрічає великі перешкоди й саботаж старого реакційного учительства та шкільної адміністрації. На Україні зараз існує 33 українських гімназій, з них 22 на селах.

Основою нашого існування є військова справа. Найкраще було-б, колиб народне бажання виявлялось в народній волі, але на превеликий жаль в наші часи завдяки утвореному становищу необхідна військова сила. Ми не задаємось мілітаристичними цілями, ми тільки підкріплюємо військовою силою народню волю. Та військо, на яке ми спираємось, є розхитане невмілими розпорядками російського уряду. І тому задачею Секретарства військових справ є українізація і зміцнення війська.

Секретарство для національних справ силою обставин само перетворилось в Секретарство для міжнародніх справ. Уже поволі починають нас признавати існуючі держави.

Секретарство для харчових справ вродило ся тоді, як харчова справа була дезорганізована до краю фронтом, анархією, транспортом і народніми комісарами. Секретарство вживає рішучих заходів, щоб налагодити харчову справу, й утворює відповідний апарат, який справив ся-б з сям ділом. Але Секретарство, відчуваючи труднощі, звертає ся до вас з прошенням вплинути на широкі маси, щоб вони дали хліба та щоб ви звернули ся до народніх комісарів з зазивом припинити братовбійчу війну.

Секретарство почт і телеграфу й інші нові Секретарства зайняті тепер самоорганізацією на демократичних основах, зливаючи ся з різними демократичними органами.

Під кінець своєї промови зазначив Винниченко, що Центральна Рада складаєть ся з соціалістичних елементів, отже справа соціалізму не буде відсунена, тільки до нього будеть ся йти обережно, стоячи твердо на ногах. (Промову прийнято гучними оплесками на всіх лавах).

По Винниченкови склали звідомлення окремі генеральні секретарі. Наводимо тут уступи зі звідомлень помічників генерального секретаря для міжнародніх справ Одинця і Зільберфарба.

На засіданню 27 грудня помічник ген. секр. для великоруських справ Одинець говорив: „Мое Секретарство ще в процесі організації. Мушу посвідчити, що ті правонарушення, які мали місце останніми часами на Україні, носять характер правонарушення окремих осіб, а не Укр. Ц. Ради й Генерального Секретаріату. Взагалі відношення до нас (Великоросів, Ред.) з боку Українського Правительства найзичливійше. Ніхто ніде з національних меншостей не мав таких прав, як вони дані в Українській Народній Республіці.

Помічник ген. секр. для жидівських справ Зільберфарб говорив: „Я разом з усім Секретарством зайнятий боротьбою з погромами й заявляю, що наша робота йде вповні успішно. Як що-ж ще є де погроми, то тільки через те, що се є наслідок царизму, який увійшов у психологію народніх мас. Разом з сям Секретарство для жидівських справ успішно працює в шкільній справі. Ми разом з вами боремось з русифікаторством, бо воно — огидне для нас усіх. Секретарство зайняте зараз розбіркою законопроектів персональної автономії, освіти й інших.“

На засіданню 25 грудня обговорювала ся на Раді справа миру. Референтом виступив ген. секр. Шульгин, який сказав: „Війна загрожувє повною руйною як Росії, так і Україні, через те Рада почала перемиррє на своїм фронті. Але ми йдемо иншим шляхом, як большевики. Мир може бути закінчений колективним правительством, а не советом народніх комісарів. Большевики хотять заключити сепаратний мир, ми-ж на се не згодні, ми не допустимо, щоб Німці й Австрійці перекидали свої полки на Англіїців, Французів і инших. Ми стоїмо за загальний мир“. Шульгин вважає необхідною посланку делегації до Берестя. Разом з сям зазначив, що Генеральний Секретаріат не розпалює мілітаристичних пристрастей, а змагає до мирного полагодження з великоруською властю.

Б а л а б а н о в (рос. менш.) відкинув необхідність посланки делегації до Берестя, бо такий засіб боротьби за мир є ілюзія,

подібна до ілюзії большевиків. Далі бесідник сказав, що самостійний виступ України за мир без порозуміння з Росією є хибним для діла революції. Справу миру можна прискорити міжнароднім шляхом. Для сього Генеральний Секретаріат мусить ужити засобів, щоб створити федеративну власть всеї Росії, а демократія — скликати соціалістичну конференцію. Якби не було, але шлях до миру лежить не через Бересте.

Н е р о н о в и ч (укр. соц. дем.) сказав: Рецепта Балабанова стара, сю рецепту ми вже чули не раз на протязі 8 місяців революції. Не підносьте голих слів „в міжнароднім масштабі“, а розшифровуйте їх. Сучасне російське правительство — народні комісари уже поставили справу миру в міжнароднім масштабі в повній широті й делегація до Берестя є відгуком міжнароднього миру. Відкидаючи делегацію, ви хочете повернути назад, ви хочете балакати з такими любленими вами імперіалістичними союзними правительстами. Ви саботуєте справу миру.

Ш е л у х и н говорив: Балабанов виявив вповні свій централізм, другий бесідник (Неронович) говорив багато, але нереально, так можна говорити без кінця, як ранійше російське царське правительство знімало з нас шкуру й різало на черевики, виїждало на нашій спині, так і теперішні так звані народні комісари також хотять виїхати на наших спинах. Головне горе, що ми привикли ждати, що нам хтось щось дасть, і зараз думаєм, що нам дадуть мир. Ні! ніхто не дасть нам миру, а тільки ми самі візьмемо, але тоді, коли буде в нас військо. Нам необхідне військо, яке й буде отою міжнародньою силою, яка доведе до миру. На сей шлях і став Секретаріат, що я вітаю.

Забрав слово Григорєв: Тут казали, що балакати в Берестю в справі миру є недемократичним, але я сього не поділяю. Я думаю, що ми мусимо взяти участь в тій спробі про мир, яку роблять зараз большевики. З союзниками ми щти не можемо, бо вони не пропонували нам якогось способу до миру.

С к л о в с ь к и й (рос. с. р.) вказав, що вихідною точкою в справі миру є скликання міжнародньої соціалістичної конференції і всеросійських Установчих Зборів.

С у х о в и х (рос. соц. рев. прав.) зазначив, що большевики грають на струнах жадоби миру у селянства. Є два шляхи до заключення миру: Установчі Збори й утворення федеративної власти. До Берестя треба їхати, але їхати тільки для того, щоб контролювати діяльність правительства народніх комісарів, що хочуть говорити від імени всеї Росії.

На засіданню дня 28 грудня мав реферат делегат на мирову конференцію в Берестю Любинський. Вчора я повернув ся з Берестя, — говорив Любинський, — куди я був командирований від Української Народньої Республіки в справі миру. Там була і російська делегація, в склад якої входила під предсідательством Іофе: Розенфельд, Віценко, Покровський, консультанти: Фоке й Циплет. Я був одержав місце в справі інформації і контролі й через те я входив у склад російської делегації. В приватних розмовах всі держави цікавились Україною і я інформував їх. Офіційне засідання делегації почалось надзвичайно урочисто промовою Леопольда Баварського. Стало ясно, що декларацію російської делегації можуть прийняти Німці, і я постановив виїхати на Україну для поінформування. Ніколи в життю я не переживав такого патріотизму, як там. Я рвав ся сюди, щоб зreferувати про те, що про нас там думають. Мені здаєть ся, що тільки з одними нами й будуть лічитись, як з зорганізованою силою. Треба необхідно послати своїх делегатів, але не в ролі інформаторів і контролорів, а в ролі самостійних представників з повними директивами.

Після реферату Любинського внесено формули переходу: українських с. р., російських с. р., Союзу соціалістів самостійників. Формулу укр. соц.-дем. вніс Пісоцький, але після заяви секр. для національних справ узяв назад і приєднав ся до формули укр. с. р.

Прийнято формулу укр. с. р. з поправками поалей-ціоністів. Вона звучить: „Вислухавши реферат Генерального Секре-

таріату про посланку делегації на мирову конференцію і вважаючи, що даліше продовження війни затемнює класову свідомість трудових мас і загрожує всім здобуткам революції в Росії і на Україні, висловлюючись тому за конечну необхідність припинення війни й потвержуючи свою думку, що мир від усієї Росії повинен бути заключений тільки федеративним урядом усіх республік бвшої російської імперії, одначе вважаючи на те, що федерального уряду немає, а рада народніх комісарів таким урядом не є і що се не може бути причиною дальшого відкладання мирових переговорів, — Центральна Рада постановляє взяти участь в мирових переговорах від імені Української Республіки нарівні з іншими державами і затвержує постанову Генерального Секретаріату про негайну посланку делегації для участі в мирових переговорах. Уважючи, що для оборони інтересів усіх заціплених війною націй необхідна участь їх представників у мирових переговорах, українська делегація обстоюватиме притягнення до участі в них делегацій всіх націй, як державних, так і недержавних“.

На засіданню 28 грудня обговорював ся закон про земельну реформу. Фракція укр. соц.-рев. внесла формулу переходу, яка відкидає земельний законопроект в цілості, мотивуючи се тим, що він противить ся інтересам трудового народу, з висловом недовіря товаришеви секретаря Мартосови та з вимогою призначити генер. секр. для земельних справ українського соц.-революціонера і з вимогою скласти нову комісію, яка б наново виготувала законопроект, положивши в основу його соціалізацію землі. Сю формулу підтримала рос. с. р. фракція.

Українські соціал-демократи з свого боку внесли через Порша формулу переходу: „Визнаючи потребу видання негайно, але тимчасового закону про передачу всіх земель через земельні комітети до рук трудового народу, вважаючи разом з тим, що основний закон в земельній справі має бути згідно з універсалом виданий Українськими Установчими Зборами, українська соціал-демократична фракція пропонує взяти вислуханий тимчасовий земельний законопроект за основу й передачі його в парламентську комісію для негайного його перероблення та внесення в Центральну Раду на затвердження“.

Разом з сим заявив Порш від укр. фракції соц.-дем., що коли буде прийнята резолюція укр. с. р. і відкинута сей тимчасовий законопроект, у. с. д. р. п. фракція відкличе всіх своїх товаришів з Генерального Секретарства, полишаючи відповідальність на тих, хто відкидає сей закон.

Мартос: Я забрав слово тільки через те, що почув на нашу адресу слово „сабатажники“. (Гнівно) Хто сабатажник? Се кажуть нам: тим, хто найбільше всего робив, на чіих плечах лежав і лежить весь тягар трудної творчої роботи на протязі всеї революції. Далі Мартос перелічив діяльність укр. соц.-демократів в Секретарстві.

До формули укр. с.-д. приєднали ся укр. соц.-фед., рос. меншевики й Бунд. Євр. об'єднана соц. роб. фракція стримала ся від голосування. Формулу у. с. д. р. п. прийнято.

Союз соціалістів-самостійників.

Дня 30 грудня минулого року відбув ся у Києві всеукраїнський зїзд соціалістів-самостійників. На зїзд запрошували ся українські соціалісти-самостійники, українська народня партія, Союз Української Державности, українські національні революціонери, незалежні українські соціалісти-революціонери (конфедералісти), інші самостійницькі групи й безпартійні.

Докладних відомостей про сей зїзд не маємо. Дійшли до нас тільки деякі постанови зїзду. Ось вони:

„Обміркувавши сучасний стан річей на Україні, настрої у війську, поміж селянами, робітниками та взагалі всім громадянством, а також беручи на увагу, що український народ має історичне право на самостійне й незалежне існування,

— зїзд вважає, що для врятування нашого краю від безладу й руїни та для забезпечення ладу й дальшого вільного економічного та культурного розвитку потрібно:

1) негайно проголосити Українську Народню Республіку самостійною й нікому не підлеглою, про що оповістити всі держави;

2) справу творення федерації треба залишити принаймні до того часу, поки закінчить ся війна, зорганізують ся нові держави, визначать ся остаточно межі України згідно з народньою волею та вияснить ся, з ким Україні буде інтерес федерувати ся;

3) у звязку з проголошенням самостійности треба відкликати вибраних з української території послів до всеросійських Установчих Зборів;

4) зголошуючи гасло всевітнього мира, Україна в світовій війні повинна оголосити себе в стані озброєної невтральности;

5) українське правительство повинно рішуче стати на ґрунт національно-державної політики, маючи на увазі тільки інтереси України;

6) треба взяти рішучих засобів у боротьбі з большевиками, щоб оборонити Україну від їхніх злочинств, — від „совета народніх комісарів“ треба домагати ся в ультимативній формі, щоб усе большевицьке військо, яке є на українській землі або направлене до її меж, негайно забрано, а українське військо, яке пробуває поза межами України, щоб вільно пропущено на Україну. Коли-ж сього зараз не зробить ся, Українська Держава полишає собі вільну руку;

7) вважаючи на небезпечний час, коли точить ся боротьба з большевиками, на чолі військового правительства повинен стояти військовий самостійник;

8) протестувати проти пункту 3 закону про вибори до Української Установчої Ради, який надає право негромадянам Української Народньої Республіки вирішати долю України;

9) вважаючи на те, що більшість українського війська та вільного козацтва в сей час не може взяти чинної участі у виборах до Української Установчої Ради, зїзд вважає потрібним відкласти вибори на один місяць“.

З приводу постанови про те, що на чолі військової сили повинен стояти „військовий самостійник“, треба замітити, що не в тім річ, до якої групи належить начальник військових сил, а в тім, щоб той начальник користував ся довірею і популярністю серед війська. Сей постанова звернена очевидно проти генерального секретаря війни Петлюри, який належить до українських соціал-демократів. Петлюра не є з фаху військовий чоловік, проте виказав великі організаційні здібности і, як нам здаєть ся, тіпить ся великою популярністю в масах українського війська. А се є в часі революції важнійше ніж фахові військові знання і крайні національні погляди. Міністер війни не воює, тільки організує армію й удержує її на бойовій готовості. Сю задачу Петлюра сповняв досі, здаєть ся, без заміту. Фахові люде потрібні для ведення бойових операцій. Для сих чинностей є в українській армії досить багато досвідчених фахових людей. Як доносили часописи, Петлюра уступив з генерального секретарства війни, а на його місце прийшов Порш. Коли се правда, то заміна осіб на начальнім становищі укр. військових сил певно відбула ся в звязку з большевицьким походом на Україну. Але сей заміна означає щось инше, як хотів зїзд самостійників. Порш так само є українським соціал-демократом. Виказував він все схильність до компромісу з большевиками. Очевидно, що Петлюра тримав ся гострійшої тактики супроти большевиків, ніж якої сподівають ся від Порша. Взагалі уступлення Петлюри, як що пропущення про його причини вірне, могло-б означати згадненне боротьби проти большевиків, а не її загострення, як сього, може й слушно, хотіли-б самостійники.

Щодо протесту самостійників проти надання виборчого права до Української Установчої Ради негромадянам Української Народної Республіки — він цілком слушний. Через те, що при виборах до міських рад на Україні голосували не тільки заходжі робітники й урядники (з правом голосу яких ще сяк так можна помирити ся), але й російські військові залоги, які вже цілком не зв'язані з місцевими інтересами, ми в цілім ряді міст на Україні втратили провід в органах міської самоуправи на користь чужинецької мішанини. При виборах до Української Установчої Ради не можуть переголосувати нас не-Українці, але пощо збільшувати вплив і значіння національних меншостей тими елементами, які хвилюють на Україні, не вросли в її життя, не належні до України? Хіба щоб не загострювати російсько-української боротьби? Але вона такими уступками з боку Українців не зменшить ся, тільки набере більшого оперття.

Постанова зїзду про залишення справи творення федерації аж до часу, доки закінчить ся війна й зорганізують ся нові держави та коли вяснить ся, з ким Україні буде інтерес федерувати ся, можна б також прийняти з тим застереженням, що вже не ждучи на кінець війни, треба приготувати зв'язок з Україною тих народів і областей колишньої Росії, з якими той зв'язок, на основах федерації, чи автономії, потрібний і необхідний. Є се передовсім козацькі області, Кавказ, Крим, Бесарабія. З Великої Росії можна дійсно почекати на догідніший час.

В зв'язку з сим, як і з огляду на проголошення України самостійною республікою, є цілком раціональна постанова про відкликання послів вибраних до всеросійських Установчих Зборів. Українцям нема тепер про що говорити з членами російських Установчих Зборів, хіба лише про одно, на яких умовах і в якій формі може бути нав'язаний політичний союз України з Великою Росією й іншими областями колишньої Росії. Так зрештою задивляють ся і деякі інші українські партії на участь Українців у всеросійських Установчих Зборах, але Росіянам і не снило ся так звужувати компетенцію Установчих Зборів. Зрештою Установчих Зборів уже нема, розбили їх большевики.

Наведені вище резолюції зїзду відчитано на однім з засідань Центральної Ради від імені союзу соціалістів-самостійників. З сього виходило б, що перелічені вище самостійницькі групи об'єднали ся в одну політичну організацію, певно з задержанням організаційної автономії кожної групи. Сей факт свідчить про те, що самостійницька течія в українським громадянстві, яка розлила ся кількома струмочками, зливаєть ся в одно організаційне річище, а тим самим скріпляєть ся в середині і навні.

Здалека не можемо судити про те, яку внутрішню вагність представляє кожда з самостійницьких груп, що увійшли в Союз соціалістів-самостійників. Не знаємо також ближше програми нового союзу. Є позначки, що сей політичний напрям, чим далі, тим більше запусає коріння в широкі народні маси й може вирости на поважну політичну силу.

А. Жук.

До польсько-жидівської справи у зв'язку з війною.

Крім справи „східних окраїн“ (про се була мова в ч. 178 і 179 „Вістника Союзу визволення України“) з польською проблемою в часі війни виринуло знову на політичну сцену пекуче польсько-жидівське питання.

Отже у зв'язку з попередньою вище згаданю статтею говоритиму тут про се польсько-жидівське питання. Загалом ся справа представляєть ся так: з польського боку вона трактуєть ся в дусі асиміляції по західно-європейським перовзори. Її національний характер здебільшого абсолютно

заперечуєть ся*). Звідси подекуди безоглядна польонофобія серед деяких жидівських націоналістичних елементів, особливо-ж за кордоном після окупації російської Польщі центральними державами.

Жидівські публіцисти з національного табору почали (головно на сторінках німецької преси) систематичну проти-польську кампанію з метою дискредитувати польські визвольні прямивання, а в додатку в дуже германофільським (властиво германізаційним) дусі. Напав на Поляків і колишній їх приятель і оборонець — відомий данський вчений Ю. Брандес, автор неменше відомої польонофільської книжки про Польщу.

Улюбленим коником проти-польських нападів з жидівського боку стали ся легендарні польські погроми Жидів під час уступлення російського війська з Конгресівки. Іншим неменше улюбленим засобом сеї проти-польської пропаганди було підчеркування жидівсько-німецької спілки задля ослаблення польського впливу в окупованій Польщі. Дехто з жидівських націоналістів договорив ся до того, що Польща се саме жидівсько-німецька країна, що столиця Конгресівки не польське місто тощо. „Варшава — писав на сторінках „Vossische Zeitung“ відомий жидівський публіцист Каплун-Коган — не є зовсім чисто-польським містом. Жиди й Німці разом творять більшість варшавського населення. Отже є в німецьким інтересі сей факт з можливим наголосом підкреслювати“.

Інший жидівський публіцист Н. Гольдман у „Frankfurter Zeitung“ зауважив з приводу польсько-жидівського питання в Конгресівці: „Коли нині доля Польщі має бути так утворена, що вона визволена буде зпід впливу Росії та втягнена до культурної сфери осередньої Європи, а передовсім Німеччини, Німеччина саме в жидівсько-німецькій культурі польського жидівства знайде чинник, який їй у переведенню сеї мети може зробити найліпшу й найдіяльнійшу службу“ (Фельдман, стор. 55 і далі). Сю думку жидівсько-німецького культурного союзу в германізаційним дусі (зрештою фразеологічно замаскованого) вельми плястично заєсував Д. Тріч (D. Trietsch) у своїй брошурі: *Juden und Deutsche. Eine Sprach- und Interessengemeinschaft.* (Жиди й Німці. Спільність мови й інтересів). Відень, 1915.

Такого роду войовничо-націоналістичні писання не починають ся очевидно до полагодження польсько-жидівського спору, як з другого боку не допоможе до його розв'язки базарний тон дешевенького кепкування й асиміляторське захоплення Б. Зегеля, автора вище цитованої розвідки про польсько-жидівську справу, зверненої проти національно-політичних прямивань східно-європейських Жидів.

Асиміляторська течія серед Жидів у Польщі була перед війною дуже слаба. Ми не заперечуємо можливості її зросту у визвольній самостійній Польщі. Під сим оглядом цікавим є заложення в Конгресівці після її окупації центральними державами спеціальної жидівської організації з метою ослаблення національно-сепаратистичних і самостійницьких прямивань серед Жидів, або напр. меморіал варшавської жидівської громади в справі заведення польської викладової мови в жидівських школах. Характеристичною є далі груднева заява (з 1914 р.) польських Жидів в асиміляторським дусі на сторінках „Kurjera Warszawskiego“ (пор. цит. брошуру Васілевського, стор. 43 й далі).

Ми навмисно поминаємо тут голоси в сій справі галицьких спольщених Жидів асиміляторського напрямку, напр. їх відому заяву у віденським тижневнику „Polen“ (1915, ч. 28), бо на нашу думку щодо сього міродатним є насамперед становище Жидів з Конгресівки. Одначе се факт, що як перед війною, так і під час війни національна течія сильно

*) Пор. „Die Judenfrage in Kongress-Polen, ihre Schwierigkeiten und ihre Lösung“; Відень, 1915. (Жидівське питання в Конгресівській Польщі, його трудні боки й розв'язка). B. Segel. Die polnische Judenfrage (Польсько-жидівське питання) Берлін, 1916. W. Feldman. Die Judenfrage (Жидівське питання) в його книжці „Die Zukunft Polens“ (Будучина Польщі) і т. д. Берлін, 1916.

представлена серед них, що отже діяльність їх закордонних земляків і оборонців не цілком безмандатна, як се закидується їм з боку асиміляторів, а в кождім випадку не менш управнена ніж політична акція прихильників національної асиміляції польських Жидів.

Загалом можна зауважити серед сих останніх більше проявів національного настрою ніж навпаки. Домагання жаргонового шкільництва (з боку соціалістичного „Бунду“ й жидівського учительського союзу), спроби утворення власного національного середнього шкільництва, напр. жидівської жаргонової гімназії в Люблині, влаштування у Варшаві в 1916 р. величнього весняного свята жидівських скаутів, з очевидною національною тенденцією, яке своїм перебігом фактично стало ся грандіозною жидівською прилюдною національною маніфестацією, а головню тон і характер писання жидівської жаргонової преси в Конгресівці—все се дуже вимовно свідчить про чимале політичне значіння національного напрямку серед польських Жидів, котрий годі заперечувати або нехтувати.

Зрештою національного характеру жидівської справи цупко боронять майже всі демократичні й революційні елементи східно-жидівського загалу. Свідчать про се численні маніфестаційні заяви й заклики східно-європейських Жидів до культурного світу з часу війни, в яких категорично висловлено домагання признання національної окремішності й політично-національної рівноправності „вічного народу“.

Під сим оглядом цікавий напр. меморіал жидівської соціалістичної партії „Поалей-Сіон“, предложений стокгольмському голяндсько-скандинавському комітету. В ньому жадається за поруки рівноправності для Жидів у Польщі, одначе не лише громадської, але й національної. Далі висловлено постулат національної автономії для східно-європейських Жидів загалом в Росії, Австро-Угорщині, Литві й на Україні. Крім сього жадається ся повного громадсько-національного рівноуправнення Жидів скрізь у всіх країнах, які вони заселяють, далі забезпечення необмеженої колонізації Жидів через утворення для них батьківщини в Палестині й надання їй державно-політичної та національної автономії.

На адресу польських соціалістів висловлено докір і закид щодо того, що вони в жидівській справі зайняли чисто буржуазне становище. Закид зовсім справедливий і може бути поширений на весь польський загал, котрий щодо справи жидівської еманципації солідарно та непохитно тримається ся суто асиміляційного погляду. На думку відомого польського соціалістично-національного публіциста Л. Васілевського „вже саме повалення російського панування (в Польщі) й поновне здобуття (сеї) країни для Європи творитиме широкий ґрунт задля полагодження жидівського питання на європейський зразок“ (стор. 42.).

В аналогічній душі уявляв собі розв'язку сеї гострої й важкої справи голова бувшого „Н. К. Н.“ (начального народного комітету) проф. Яворський, який на сторінках пйотрківського „Dziennika Narodowego“ писав з сього приводу в 1915 р.: „Полагодження сеї (себто жидівської, Н. В.) справи належить до найважніших проблем з огляду на управильнене внутрішніх польських відносин. Се рішення можна перевести тільки в душі загально-європейських засад. Мусимо — каже цитований польський політик і національний діяч — відновити в жидівській справі старопольські традиції. Мусимо як найрішучіше переводити асиміляцію жидівської людности й позискати її для інтересів країни...“

Далі проф. Яворський висловлюється за повне горожанське урівноправнення польських Жидів, за унормування їх загального господарсько-суспільного положення, за абсолютне усунення якого будь антисемітизму в польським громадянстві, словом за проявлення супроти Жидів — доброго патріотизму й порядної громадськості.

Для характеристики польсько-жидівських відносин під час війни дуже цікава полеміка (в 1906 р.) між жидівською

часописю „Myśl Żydowska“, яка боронить засади жидівської національної окремішности й самостійности, та польською газетою „Ziemia Lubelska“, яка представляє в сій справі суто асиміляторське становище, котре засувала ся польська часопись таким робом: „Вихідною точкою в жидівській справі, якої разом з більшістю польського загалу тримається також наша часопись, є глибоке переконання, що національна одноманітність нашої країни невідклична, основна умовина її поступового розвитку в душі ідеалів і прямувань польського народу.“

„Кожен чинник, що розламлює сю нашу одноцільність, яко ослаблючий нашу силу й неприхильно ускладняючий краєве життя — для нас ворожий, бо шкодить нашим найосновнішим інтересам. Польща для Поляків! — таке наше гасло! Незалежне самостійне та з ніким неподільване урядування й господарування в Польщі — се мета наших прямувань“ (Пор. статью: Польсько-жидівські відносини в Люблині—в „Now-ий Reform-i“, 1916, ч. 161).

Заслуговує на увагу обставина, що вище згадана „Жидівська Думка“, боронючи національного напрямку жидівської еманципації, рішуче висловлюється за польсько-жидівську угоду й мирне громадське співробітництво та співжиття обох сих національних елементів у Польщі. Програма сеї часописи не націоналістично-війвоначна, але національно-захистна, а загалом суспільно-примирююча. Ставлячи в першу чергу під сей час громадське урівноправнення польських Жидів, люблинська жидівська часопись дає такі симптоматичні й під національно-психологічним оглядом вельми цікаві пояснення щодо сеї справи. „Тут хочемо зазначити й підкреслити категоричним і рішучим робом, що кожний Жид мусить стати ся справжнім громадянином тої країни, яку він заселяє та яка його годує, має відчутти в собі святий обовязок невтомого служення сій країні, мусить перейняти ся свідомістю, що, гідно виповнюючи свої горожанські обовязки, мусить також мати й горожанські права“.

Умовиною здобуття сих прав є на думку „Ж. Д.“ набуття „глибокого переконання, що громадське уєспільненне, себто зрозуміння своїх обовязків супроти вєсього загалу, точне виповнювання своїх обовязків і користання з відносних прав і привилеїв—се неминуча передумовина кожного правно-політичного, культурного, громадського буття. І тоді польський Жид без боротьби удостоїть ся пошани співучасті у святі громадської вільности й рівности. Коли отже ми, Жиди, хочемо як найскорше засісти до сього свята, то уєспільноюмо ся“.

Звертаємо увагу на різницю в тоні писання польської та жидівської часописі, який подекуди є неабияким причиною до характеристики польсько-жидівського національного настрою в Польщі та різниці в національним темпераменті сих двох контрагентів у пекучім польсько-жидівським спорі. А тепер вертаємо ся до вище наведеної заяви „Люблинської Землі“ в жидівській справі.

На нашу думку така національна виключність може лише зашкодити польській справі, бо її легко можуть використати вороги польських визвольних і самостійницьких прямувань для протипольської пропаганди. Зрештою й фактично вона лише вельми зглядно узаєднена, бо Польща тільки релятивно може уважати ся одноцільною країною, маючи чималий (понад 25%) відсоток непольських національних меншостей, а серед них найбільшою (понад 14%) є саме жидівська.

Сучасне політичне життя, розвиваючи ся в напрямі поступової демократизації, чим дальше, все більше виставляє на чергу дня засаду національної рівноправности й охорони національних меншостей. У звязку з сим все актуальнішим стається заведення в державно-краєвій управі принципу пропорціонального національного представництва, що є неминучою передумовиною фактичного захисту іногородських меншостей.

Далі слід пам'ятати, що в дійсності абсолютно однаціональних країн у східній Європі майже немає. Тому по той бік Висли всі націоналістичні прямування в душі гасла „Польща для Поляків“ і т. ин. — зі становища модерної політики вже подекуди анахроністичні. Що Поляки в Польщі господарі, про се ніхто розумний не буде сперечатися. Одначе сей факт зовсім ще не означає, що польські національні меншости можна в Польщі трактувати, як якихсь зайдів, про долю котрих рішатимуть довільно й односторонно тільки польські господарі.

Як ми вже зазначили вище, такий пансько-феодалний націоналізм в наш час вже анахроністичний. Право на самоозначення всіх поневоленних народів, правний захист інородських меншостей і окраїн — ось гасла, які скрізь тепер лунають і протягом війни щораз більше змагаються й котрі певно матимуть чималий вплив на післявоєнне утворення міжнародних відносин в Європі та в культурнім світі загалом.

Полякам не слід нехтувати цього „духа часу“ в національній справі насамперед у власнім національним інтересі, отже зі становища, мовляв, власного „національного егоїзму“. Прецінь вони самі мають свої національні меншости в т. зв. „забраних країнах“, в яких хотять не лише що запевнити національне життя й розвиток своїх земляків, але здебільшого навіть мріють про державно-політичну гегемонію в сих польських провінціях колишньої Річчесполитої.*)

Правда, Жидів звичайно не вважають окремим народом. І як ми бачили вище, щодо них займають асиміляторське становище. А тому, що серед інородського елементу в Конгресівці Жиди саме творять найбільший відсоток, наші повищі уваги про національну політику в жидівській справі могли-б здавати ся (а здебільшого й будуть уважати ся) відносно до Польщі цілком нерічевими, отже тому зовсім зайвими.

Одначе на нашу думку такий погляд на се був би дуже наслушним і неузасадненим. Насамперед несправедливе заперечування національної окремішности східно-європейських Жидів, оскільки вони (або в кожному випадку переважна їх більшість) вважають ся окремим народом і зовсім ясно виступають проти асиміляції. Національне самозначення є прецінь справою суб'єктивного переконання кожного народу й безперечно його незайманим правом. Та обставина, що в діаспорі (себто в розсіянню по світі) жидівська нація поволі розпала (в західній Європі здебільшого цілком занепадала), не значить ще ніяк, щоб у відповідних сприяючих відносинах вона не могла знову прокинутися до самостійного національного буття, себто національно відродити ся.

У східній Європі саме почав ся сей процес національного ренесансу Жидів і він досі виказує очевидний поступ та чималу життєву силу й розмах. Зрештою в східній Європі процес національної атрофії Жидів був вельми загальмований політично-державною, а поруч з сим і суспільно господарською відсталістю її, наслідком чого Жиди там не перестали бути народом, але здебільшого опинили ся в положенні „неісторичної нації“, що признає й О. Бавер, котрий загалом досить скептично ставить ся до національно-визвольних прямувань Жидів, віщучи їм неминучий національний занепад і засимілювання.

Одначе під сей час й він констатує серед східно-європейських Жидів початки національно-відродного руху, подібного до національного ренесансу т. зв. „неісторичних народів“, котрі національно самовизначили ся протягом XIX століття.*) Одначе, доки такі національно-визвольні прямування існують серед Жидів, було-б неслухним і зовсім неоправданим байдуже їх нехтувати, а тим менше ще ворожо проти них виступати,

Полагождення польсько-жидівської справи зокрема, а східно-жидівської взагалі в душі т. зв. екстериторіяльно-персональної автономії може здавати ся утопією (пор. Зегель, ст. 48), але се ще не значить зовсім, що її не можна зреалізувати. Саме під час війни було чимало доказів того, що в певних обставинах т. зв. утопії перестають бути утопічними, себто можуть бути здійснені. Зрештою „утопію“ екстериторіяльно-персональної автономії подекуди вже здійснено на Моравії (в 1905 р.) через заведення в краєвім її політичним життям національно-персональних курій.

Від повстання самостійної української держави на сході ми бачимо саме, як національна „утопія“ щодо жидівського питання систематично й послідовно переводить ся у Київі. Отже не знати, чому не можна було покусити ся перевести сю „утопію“ у Варшаві задля полагождення дошкільного польсько-жидівського спору?!

Словом поки-що (а на будуче, коли на українським ґрунті жидівське питання очевидно буде розв'язане в національній душі, тим менше) *modus vivendi* в польсько-жидівським спорі не може бути досягнутий шляхом асиміляційної політики, але факультативним признанням національно-автономічних прямувань серед польських Жидів, які недавно на торічнім падолистівім краєвім сіоністичнім конгресі у Варшаві заманіфестували се так виразно й недвозначно.

По сій лінії взаємного порозуміння й національної пошани має розвивати ся політика новоповстаючої польської держави в краєвім жидівським питанню, а зовсім не в накидуванню польським Жидам примусової асиміляції.

Взагалі в польсько-жидівським питанню у власнім інтересі обох сторін треба уникати зайвого дражнення. Тому Поляки мусять залишити своє протижидівське примусове асиміляторство й рахувати ся з національно-визвольними прямуваннями Жидів, як з реальним політичним фактом та неминучістю; але й Жиди та їх прихильники мусять позбутися безтактовного германофільсько-германізаторського захоплення, зразки якого ми пізнали з вище наведених цитатів з писань Каплуна-Когана, Гольдмана й інших письменників сього напруму.

Не можна забороняти Жидам почувати ся національно окремим народом і кожна справедлива людина й народ мусять узнати їх національно-автономічні прямування. Але ні один народ, серед яких живуть Жиди, безперечно й зовсім слушно не згодить ся в ніякім випадку на те, щоб Жиди (або взагалі якийсь інородський елемент) виступали серед нього в ролі денационалізатора та ще під чужим національним прапором.

H. B.

Вісти.

В справі утворення федеративного правительства.
18 грудня Генеральний Секретаріат розіслав правительствам всіх новоутворених республік і автономних країв Росії таку ноту: „Правительство Української Народньої Республіки — Генеральний Секретаріат — розіслало 8 грудня всім правительствам новоутворених республік Росії, а саме правительству Південно-Східнього Союзу, правительству автономного Сибіру, Краєвому Закавказькому Комітетові, правительству автономного Криму, Білоруській Центральній Раді, правительству автономної Молдавії й иншим, а також і Народній Раді в Петрограді свою ноту з запрошенням утворити по засаді федералізму однорідне соціалістичне правительство.

Тепер, коли цілком виразно й певно вияснила ся неможливість справної роботи Установчих Зборів при відсутності загальноустановленої всеросійської влади, котра-б порядкувала правомірно, — установлення правительства, яке-б спирало ся на авторитет республік, що тепер утворюють ся, а також і на всю соціалістичну демократію Росії, — є необхідним. Тимчасом аж досі Генеральний Секретаріат не

*) Пор. про се вище цитовану статтю: „Поляки й т. зв. східні окраїни“.

*) Пор. про се § 23 про національну автономію Жидів у його відомій монографії „Національне питання та соціална демократія“.

одержав відповіді на свою ноту ані від Народньої Ради, ані від краєвих правительств.

Єдиною виймкою є донське військове правительство, котре через своїх представників заявило, що воно згоджується на запрошення Генерального Секретаріату й на сформування однородного соціалістичного правительства, утвореного притім на федеративних засадах.

Вітаючи таку заяву та зважаючи на потребу вести переговори по можливості [спішно, Генеральний Секретаріат, примушений до того цілою низкою фактів, які мали місце в ріжних краях Росії, в той же час уважає конче потрібним вперед звернути увагу на ті основи будучої федеративної російської держави, котрі український народ уважає обов'язковими для всіх частей Федеративної Росії.

До таких загальнодержавних підвалин Генеральний Секретаріат зачислює: республіканський та справді демократичний політичний устрій кожної держави Росії, свободу особи, сумління, слова, друку, зборів, страйків, незайманість оселі й инше.

Одночасно Генеральний Секретаріат стоїть на засаді цілковитого взаємного невтручання в політичне життя федеруючих республік, оскільки вони не виходять за межі вище зазначених підвалин. Через се Правительство Української Народньої Республіки уважає злочинними спроби зламати право на внутрішню незалежність кожної з республік Росії.

Генеральний Секретаріат рішуче боротиметься в тім разі, колиб проти прав Української Республіки робились які замахи, а також обіцяє свою піддержку проти узурпаторів прав усім щиро-демократичним і вільним республікам Росії.

Коли таке розуміння підвалин федеративного устрою поділяють всі республіки, коли й там „можливі“ умови, що цілком допускають негайне переведення в життя згаданих політичних свобод, то Генеральний Секретаріат не бачить ніяких реальних перешкод для діяльного формування разом зі всіма республіками Росії нового федеративного правительства, маючи на оці в найближчу чергу утворення сприятливих для праці Установчих Зборів умов, а також для найскоршого переведення в життя загальноєвропейського демократичного миру“.

Підписали: голова Генерального Секретаріату В. Винниченко, генеральний секретар міжнаціональних справ О. Шулгин, заступник генерального писаря І. Мірний.

Генеральний секретар для великоруських справ Д. Одинець з огляду на те, що в деяких околицях України агітатори проти І. Секретаріату й Ц. Ради називають роззброєння большевиків і висилку їх за межі Української Народньої Республіки походом проти великоруської національності, видав офіційне пояснення, що й роззброєння большевицьких частин і висилка роззброєних салдатів за межі Української Народньої Республіки мають на меті лише боротьбу з анархією та спробами насильством нарушити права Української Народньої Республіки. Всі заходи в сім напрямку затверджені однодушно Ц. Радою й усіма членами І. Секретаріату та зовсім не мають характеру національної боротьби або недовіря, бо простують до забезпечення волі й добра всього населення України (Р. Г.).

Репресії проти Українців. В Петрограді одержано звістку, що в Ярославлі червоногвардійці розстріляли за належність до українського війська й за визнання влади Ц. Ради трьох українських офіцерів і трьох салдатів (Р. Г.).

В Харкові. Харківська дума прийняла резолюцію про прилучення Харківщини до Української Народньої Республіки. До остаточного сформування української влади на Українських Установчих Зборах — дума визнає владу Ген. Секретаріату. Совіти навпаки винесли постанову, що необхідно боротися з „буржуазною“ Ц. Радою для встановлення влади совітів. В ночі на 16 грудня 1917 р. большевики при-

ступили до захоплення влади, зайняли телеграф і телефон. Опісля українське військо зайняло телеграф і всі урядові установи (Р. Г.).

Організації Харківщини й Центральна Рада. Зїзд представників міст і земств Харківщини призначив Ц. Раду органом краєвої влади. На губернським харчовим зїзді виявився нездержаний нахил до Ц. Ради. Представники з місць заявили, що всі громадянські організації признають необхідність прилучення Харківщини до Ради, як до символу спокою волі та визволення зпід ярма большевиків. Один з промовців Пеллер говорив: Нам досить надоїли царські полки, а ви нам поручаєте полки большевиків. Лише психологія невільників тягне вас до влади насильства й кнута. Ворогами України є лише гурток „большевиків“ з березня, між якими є й Шнеури. Серед Українців їх нема. Ваші погрози нас не залякають, ми не відступимо перед смертю, щоб оборонити волю України (Р. Г.).

Бердичівська дума й Генеральний Секретаріат. 18 грудня відбуло ся XII чергове засідання бердичівської міської думи, на яким обговорювало ся питання щодо погроз прапорщика Криленка й ультимату народніх комісарів до Української Народньої Республіки. Одноголосно ухвалено вислати І. Секретаріатові телеграму такого змісту: „Бердичівська міська дума, обговоривши на засіданні 18 грудня виступи прапорщика Криленка проти Ц. Ради, одноголосно постановила, що вона вейляко буде підтримувати Ц. Раду та її І. Секретаріат яко єдину державну центральну владу на Україні, висловлює певність, що спільними змаганнями демократії й І. Секретаріату вдасть ся довести Україну до Українських Установчих Зборів, покликаних надати устрій Українській Землі й утворити лад, який забезпечуватиме щастя всіх народів, що її заселяють, а також сподівається, що вони разом з иншими частинами Росії та з всеросійськими Установчими Зборами дадуть всій російській республіці мир і міцний демократичний лад на підставі добробуту широких народніх мас“.

Сю телеграму 19 грудня подав один з радників думи до відомости другому українському військовому зїздови, який зустрів її гучними оплесками „Слава“.

Вибрана 12 серпня 1917 р. бердичівська міська дума, в склад якої увійшло 57 Жидів, 13 Росіян, 12 Поляків і 8 Українців, уже не вперше висловлює довіру українським інституціям і обіцяє підтримувати їх. Останніми часами Бердичів, центр українського жидівства, зробив ся центром міцного військового руху на Україні. З сього боку дуже цікаво знати відношення його думи до правительства Української Народньої Республіки (Р. Г.).

Комісар Франції при Генеральнім Секретаріаті. Агенція Гаваса доносить, що „Matin“ повідомляє про таке: Приділений до французької мілітарної місії ген. Бортело в Румунії ген. Табуї заприсяжений яко комісар французької республіки при І. Секретаріаті України. „Роб. Газ. доносить, що всі військові закордонні місії відкликано з Київа до Петрограду. У Київі зостанеть ся лише румунська місія. Замість сих місій до Київа приїдуть спеціальні закордонні місії для України.

Почтово-телеграфні комісари України. Генер. секретарь почт і телеграфів М. Шаповал назначив головним комісаром усієї почтово-телеграфічної сіти України прапорщика Федорченка. Рівнож назначено комісарів для всіх губернських пунктів Української Народньої Республіки. Вони мають керувати політичним життям усіх почтово-телеграфічних установ (Р. Г.).

Зміст: За прикладом царя. — Я. Окуневський. Caveant consules... — М. Мельник. Як задзвонить дзвін... — Мирові переговори в Берестю. — З голосів німецької преси про Україну. — З поезій полоненого М. Капельгородського. Я не можу співати веселі пісні... Вже скоро день! — Восьма сесія Ц. У. Ради. — А. Жук. Союз соціалістів-самостійників. — Н. В. До польсько-жидівської справи у звязку з війною. — Вісти.